

Vlaams
Mensenrechten
Instituut

Mensenrechten in Vlaanderen

Stand van zaken 2024

Uitgebracht op 28 maart 2025

Inhoud

Inleiding	4
1. Juridisch kader	6
Situering	6
Internationaal, Europees en Vlaams juridisch kader	8
2. Verdragsrechtelijke toezichtmechanismen	10
Rechtspraak	10
Toezichthoudende comités	13
3. Monitor klachten en meldingen	16
Inleiding	16
Ontvangen klachten en meldingen	18
Hoe komen klachten en meldingen binnen?	18
Welke gegevens worden verzameld?	19
Beleidsdomeinen in cijfers	19
Vormen van discriminatie in cijfers	20
Discriminatiegronden in cijfers	22
Geschonden mensenrechten in cijfers	23
Behandeling van klachten en meldingen	24
Hoe worden dossiers behandeld?	24
Wat zijn mogelijke stappen bij de behandeling van een klacht?	25
Wat gebeurde er met de klachten en meldingen?	27
Adviesdossiers in cijfers	28
Bemiddeling klachten	31
Schets van het bemiddelingstraject	31
Mogelijke uitkomsten van bemiddeling	32
Bemiddelingsdossiers in cijfers	32
Oordelen	36
Procedure	36
Opvolging van oordelen	41
Focus: dossiers Brussels Hoofdstedelijk Gewest in cijfers	42
4. Vooruitblik	46

Inleiding

Het Vlaams Mensenrechteninstituut (hierna: het instituut) beschermt en bevordert de mensenrechten binnen de bevoegdheden van het Vlaamse Gewest en de Vlaamse Gemeenschap. Volgens het Oprichtingsdecreet¹ rapporteert het instituut op jaarlijkse basis over de “algemene stand van zaken over de bescherming van de mensenrechten” binnen deze bevoegdheden (art. 43 Oprichtingsdecreet). Dit rapport maakt deel uit van de bredere rapporteringstaak van het instituut en heeft als doel inzicht te bieden in de bescherming van mensenrechten in Vlaanderen, urgente mensenrechtenkwesties te belichten en het bewustzijn rond mensenrechtennormen te versterken. Daarnaast biedt dit de kans om internationale mensenrechtennormen te vertalen naar de Vlaamse context en een mensenrechtenperspectief toe te passen op maatschappelijke thema's die doorgaans niet expliciet vanuit dit kader worden benaderd. Deze taak wordt bekeken in samenhang met de andere opdrachten van het instituut, zoals eerstelijnsbijstand en bemiddeling, bewustwording, onderzoek en advies.

Voor deze eerste editie ligt de nadruk op een beschrijvend en algemeen overzicht van de stand van zaken van de bescherming van mensenrechten in Vlaanderen, eerder dan op een diepgaande analyse en meting van de naleving van specifieke mensenrechten.

Het rapport *Mensenrechten in Vlaanderen* bevat een analyse van de actuele situatie van mensenrechten binnen de Vlaamse Gemeenschap en het Vlaams Gewest, inclusief non-discriminatie. Zoals in het jaarverslag beschreven, vormde 2024 niet alleen het eerste volledige werkjaar van het Vlaams Mensenrechteninstituut maar is het ook het jaar waarin het instituut aan het einde van het kalenderjaar zijn volledige bezetting bereikte.

Dit rapport is opgebouwd uit vier hoofdstukken die samen een eerste gestructureerd beeld geven van de bescherming van de mensenrechten binnen de bevoegdheden van de Vlaamse Gemeenschap en het Vlaamse Gewest.

In hoofdstuk 1 wordt een algemene situering gegeven van het juridische kader dat de bescherming van mensenrechten binnen de Vlaamse bevoegdheden bepaalt. Dit omvat een overzicht van de relevante wetgeving op internationaal, Europees en nationaal niveau met betrekking tot de naleving van internationale mensenrechtennormen.

Hoofdstuk 2 geeft een overzicht van de verdragsrechtelijke toezichtmechanismen en de relevante evoluties daarvan in het afgelopen jaar (2024). Dit hoofdstuk richt zich allereerst op de rechtspraak die een impact heeft op de bescherming van mensenrechten in Vlaanderen. Dit omvat een overzicht van relevante uitspraken van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens waarbij België partij was en die implicaties hebben voor Vlaamse bevoegdheden. Daarnaast worden de rapportages en aanbevelingen van internationale en Europese instellingen, zoals de Verenigde Naties en de Raad van Europa, uit 2024 besproken. Daarbij wordt bijzondere aandacht besteed aan de aanbevelingen die deze instellingen in dat jaar hebben geformuleerd ter verbetering van de mensenrechtensituatie in België en die relevant zijn voor de Vlaamse bevoegdheden.

In hoofdstuk 3 wordt een analyse gepresenteerd op basis van de meldingen en klachten die het Vlaams Mensenrechteninstituut in 2024 heeft ontvangen. Deze monitor van klachten, meldingen en oordelen bevat een cijfermatig overzicht en een verkennende kwantitatieve analyse van deze klachten. Daarnaast bevat de monitor een overzicht van de oordelen die de Geschillenkamer heeft uitgesproken. Dit document biedt inzicht in de werking van het klachtenmechanisme en geeft een overzicht van de belangrijkste thema's en knelpunten op het vlak van discriminatie en mensenrechten die bij het instituut zijn gemeld. Door een systematische analyse van deze gegevens kunnen structurele problemen en aandachtspunten worden geïdentificeerd. Deze monitor brengt dan ook trends in kaart en signaleert urgente mensenrechtenkwesties die verdere opvolging vereisen.

Tot slot biedt hoofdstuk 4 een vooruitblik naar het rapport *Mensenrechten in Vlaanderen* voor het volgende jaar. Hierin reflecteren we over de methodologie en aanpak van deze stand van zaken in de nabije toekomst en formuleren we voorstellen om de rapportering rond mensenrechten verder te verfijnen en te versterken. Hierbij geven we ook aan welke prioritaire thema's het instituut in de komende rapportages verder wil uitdiepen.

Met deze gestructureerde aanpak biedt het instituut niet alleen een momentopname van de mensenrechtensituatie in Vlaanderen, maar draagt het ook bij aan een geïnformeerd en gericht beleid ter bevordering van mensenrechten binnen de Vlaamse bevoegdheden.

¹Decreet 28 oktober 2022 tot oprichting van een Vlaams Mensenrechteninstituut, BS 9 november 2022 (hierna: Oprichtingsdecreet).

1. Juridisch kader

Situering

Mensenrechten zijn fundamentele rechten en vrijheden die iedereen toekomen. Volgens de preambule van de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens vormt de erkenning van de 'inherente waardigheid' en van de 'gelijke en onvervreembare rechten van alle leden van de mensengemeenschap' de grondslag voor de 'vrijheid, gerechtigheid en vrede in de wereld'. Het concept van de mensenrechten vertrekt in die zin vanuit de idee dat er zaken en elementen zijn die we allemaal minstens nodig hebben om een menswaardig leven te leiden, een aantal voorwaarden waaraan voldaan moet zijn om een rechtvaardige samenleving te hebben, en een wereldorde waarin vrede mogelijk is. In een tijd waarin deze principes onder druk staan – evenals de internationale orde waarvan ze de hoeksteen vormen – en het maatschappelijk draagvlak ervan dreigt af te nemen, is het noodzakelijk ons te herinneren waar deze vandaan komen. Het idee van onvervreembare rechten is niet nieuw en gaat terug tot het klassieke natuurrechtsdenken dat reeds naar voren komt in de *Magna Carta*. Aan het einde van de 18de eeuw kwam deze beweging in een stroomversnelling door de codificatie van fundamentele rechten in wetgevende initiatieven, zoals de Franse *Déclaration des droits de l'homme et du citoyen* (1789), de Luikse verklaring van Franchimont over de rechten van de mens en de burger (1789) en de Amerikaanse *Bill of Rights* (1791). De Belgische grondwet van 1831 was – voor zijn tijd – bijzonder vooruitstrevend, met stevige verankeringen voor het recht op vereniging, vrije meningsuiting en de vrijheid van eredienst.

All human rights are universal, indivisible and interdependent and interrelated. The international community must treat human rights globally in a fair and equal manner, on the same footing, and with the same emphasis. While the significance of national and regional particularities and various historical, cultural and religious backgrounds must be borne in mind, it is the duty of States, regardless of their political, economic and cultural systems, to promote and protect all human rights and fundamental freedoms.⁴

Mensenrechten zijn universeel. Een klassieke interpretatie van die universaliteit is dat ze gebaseerd is op de menselijke waardigheid, die ongeacht iemands ras, huidskleur, gender, afkomst, religie, taal, nationaliteit, leeftijd, seksuele voorkeur, handicap of andere eigenschappen aan ieder gegeven is. Mensenrechten zijn ook onvervreemdbaar, dat wil zeggen dat niemand zijn mensenrechten mag worden ontnomen, behalve onder duidelijke gedefinieerde wettelijke redenen. Het recht op vrijheid kan bijvoorbeeld beperkt worden als je schuldig wordt bevonden aan een misdrijf. Mensenrechten zijn bovendien ondeelbaar en onderling afhankelijk. Dit betekent dat de schending van het ene mensenrecht een effect kan hebben op de uitwerking van een ander mensenrecht. Het recht op leven betekent bijvoorbeeld ook het recht op voedsel en het recht op een adequate levensstandaard of toegang tot adequate huisvesting is een voorwaarde tot het genieten van andere mensenrechten zoals het recht op werk, gezondheid en privéleven.² Deze ondeelbaarheid en onderlinge afhankelijkheid betekent ook dat burgerlijke, politieke, economische, sociale en culturele mensenrechten complementair en even essentieel zijn voor de waardigheid van ieder mens.³ De wereldconferentie over mensenrechten in Wenen (1993) benadrukte deze benadering:

Tenslotte is non-discriminatie niet slechts een mensenrecht op zich, maar ook een hoeksteen van de bescherming van de mensenrechten. Het recht op gelijkheid en het verbod op discriminatie is van fundamenteel belang in mensenrechtenbescherming. De staat moet namelijk verzekeren dat mensenrechten worden nageleefd zonder discriminatie op eender welke grond.⁵

In de praktijk kunnen bepaalde grondrechten onder voorwaarden worden beperkt om andere belangen te beschermen. Dit vereist een zorgvuldige afweging en een proportionaliteitsbeoordeling. Het recht op veiligheid botst bijvoorbeeld vaak met privacy wanneer overheden surveillancetechnologieën inzetten tegen criminaliteit en terrorisme. Het recht op vrijheid van vergadering kan worden beperkt om de openbare orde te handhaven, bijvoorbeeld bij risicovolle protesten. Deze spanningen tonen dat mensenrechten zelden absoluut zijn en voortdurend in balans moeten worden gebracht. In zulke gevallen is het cruciaal om een evenwicht te vinden dat zowel individuele vrijheden als het bredere maatschappelijke belang respecteert. Een stabiele en rechtvaardige samenleving vereist dat mensenrechten worden geïnterpreteerd op een manier die ruimte laat voor dialoog en wederzijds begrip, en die steeds het gedeelde goed van de samenleving voor ogen heeft. Dit evenwicht vinden is een voortdurende uitdaging binnen de Belgische en Europese democratische traditie.

Mensenrechten brengen tot slot verplichtingen met zich mee. Deze verplichtingen gelden voornamelijk voor Staten, maar mensen-

rechten kunnen ook geschonden worden door individuen, groepen of bedrijven. De internationale mensenrechtenverdragen leggen drie voornaamste verplichtingen op aan de Staat (*duty-bearer* of plichtdrager), namelijk de verplichting om de mensenrechten van rechthebbenden (*right-holders*) te respecteren (*duty to respect*), te beschermen (*duty to protect*) en te vervullen (*duty to fulfil*).⁶ De verplichting van de Staat om mensenrechten te respecteren is voornamelijk een onthoudingsverplichting. De Staat mag zich niet inmengen in het genot van rechten door individuen of groepen. De Staat moet bijvoorbeeld de vrijheid van individuen garanderen om scholen op te richten. De verplichting om mensenrechten te beschermen bestaat uit twee aspecten, namelijk een preventief aspect en een remediërend aspect. De Staat is enerzijds verplicht om wetgeving aan te nemen ter bescherming van mensenrechten, maar moet ook actie ondernemen wanneer er schendingen plaatsvinden en toegankelijke rechtsmiddelen voorzien wanneer er sprake zou zijn van mensenrechtenschendingen. De Staat is bijvoorbeeld verplicht om het recht op onderwijs voor ieder te organiseren en heeft de verplichting om op te treden als dit recht zou worden geschonden. Tenslotte draagt de Staat ook positieve verplichtingen op vlak van mensenrechten. Hoewel budgettaire overwegingen enige rol kunnen spelen, moet de Staat wel de voorwaarden creëren zodat rechthebbenden hun rechten volledig kunnen realiseren (wettelijk, institutioneel en procedureel).⁷ De Staat moet bijvoorbeeld binnen het recht op gezondheid, voldoende zorgfaciliteiten aanbieden die voor iedereen toegankelijk zijn.

²Bureau van de Hoge Commissaris voor de Mensenrechten van de Verenigde Naties, *Human Rights: Handbook for Parliamentarians* N° 26, 2016, raadpleegbaar via: www.ohchr.org/sites/default/files/Documents/Publications/HandbookParliamentarians.pdf; Bureau van de Hoge Commissaris voor de Mensenrechten van de Verenigde Naties, *The Right to Adequate Housing – Fact Sheet No. 21/Rev. 1*, 2009, raadpleegbaar via: www.ohchr.org/sites/default/files/Documents/Publications/FS21_rev_1_Housing_en.pdf.

³Bureau van de Hoge Commissaris voor de Mensenrechten van de Verenigde Naties, *Frequently Asked Questions on Economic, Social, and Cultural Rights – Fact Sheet No. 33*, 2008, raadpleegbaar via: www.ohchr.org/sites/default/files/Documents/Issues/ESCR/FAQ_on_ESCR-en.pdf; A/CONF.157/23, 1993; Bureau van de Hoge Commissaris voor de Mensenrechten van de Verenigde Naties, *Human Rights: A Basic Handbook for UN Staff*, 2007, raadpleegbaar via: www.ohchr.org/sites/default/files/Documents/Publications/HRhandbooken.pdf; Raad van Europa, *Compass: Manual for human rights education with young people*, 2023, raadpleegbaar via: <https://rm.coe.int/compass-2023-eng-final-web/1680af992c>.

⁴Verklaring en het Actieprogramma van de Weense Wereldconferentie Mensenrechten, VN Doc. A/CONF.157/23, 1993, par. 5, raadpleegbaar via: <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/vienna-declaration-and-programme-action>

⁵Bureau van de Hoge Commissaris voor de Mensenrechten van de Verenigde Naties, *Human Rights: Handbook for Parliamentarians* N° 26, 2016, raadpleegbaar via: www.ohchr.org/sites/default/files/Documents/Publications/HandbookParliamentarians.pdf; Bureau van de Hoge Commissaris voor de Mensenrechten van de Verenigde Naties, *International Bill of Human Rights – A brief history, and the two International Conventions*, raadpleegbaar via: www.ohchr.org/en/what-are-human-rights/international-bill-human-rights.

⁶Bu Raad van Europa, *Toolkit – The obligation to respect human rights*, raadpleegbaar via: www.coe.int/en/web/echr-toolkit/respecter-les-droits-de-lhomme; Bureau van de Hoge Commissaris voor de Mensenrechten van de Verenigde Naties, *Human Rights: A Basic Handbook for UN Staff*, 2007, raadpleegbaar via: www.ohchr.org/sites/default/files/Documents/Publications/HRhandbooken.pdf

Internationale organisaties spelen een cruciale rol in de ontwikkeling, bescherming en handhaving van mensenrechten. De Verenigde Naties (VN), de Raad van Europa en de Europese Unie (EU) hebben elk hun eigen instrumenten en mechanismen ontwikkeld om de naleving van mensenrechten te waarborgen. De Verenigde Naties hebben sinds hun oprichting in 1945 een fundamentele bijdrage geleverd aan de ontwikkeling van mensenrechten. Op 10 december 1948 werd de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens goedgekeurd door de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties. Deze is sindsdien uitgegroeid tot internationaal gewoonterecht. Meer dan vijftien jaar later werden het Internationaal Verdrag inzake Burgerrechten en Politieke Rechten en het Internationaal Verdrag inzake Economische, Sociale en Culturele Rechten onderhandeld. Deze drie documenten vormen samen de *International Bill of Rights*.

De Raad van Europa, opgericht in 1949, speelt een sleutelrol in de bescherming van mensenrechten in Europa. Op 4 november 1950 werd het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens aangenomen binnen de schoot van de Raad van Europa. Dit verdrag legt bindende normen vast voor de 46 lidstaten en wordt gehandhaafd door het Europees Hof voor de Rechten van de Mens (EHRM), dat individuen de mogelijkheid biedt om klachten in te dienen tegen staten wegens mensenrechtenschendingen.

Na de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens en het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens volgde er een korte tussenperiode waarin aanvullende protocollen en nieuwe verdragen worden gesloten, voortbouwend op de bestaande Verklaring. Vanaf de jaren '60 beginnen mensenrechten hun hedendaagse vorm aan te nemen, als centraal element in internationale, Europese en nationale wetgeving. Hier denken we vooreerst aan een aantal (aanvullingen op) verdragen, zoals de aanvullende protocollen bij het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens tussen 1952 en 2013, het Europees

Sociaal Handvest (1961) dat bescherming biedt voor sociale en culturele rechten, het Verdrag inzake de Uitbanning van Alle Vormen van Rassendiscriminatie (1965), de aanvullende protocollen bij de vierde Geneefse Conventie (1977 en 2005) die bescherming bieden aan vluchtelingen, het Internationaal Verdrag voor de uitbanning van alle vormen van vrouwendiscriminatie (1979), de Europese Conventie ter voorkoming van foltering en onmenselijke of vernederende behandeling of bestraffing (1987), het Internationaal Verdrag voor de rechten van het kind (1989), het Raamverdrag inzake de Bescherming van Nationale Minderheden (1995), het Verdrag inzake Mensenrechten en Biogeneeskunde (1997), het Handvest van de Grondrechten van de Europese Unie (2000), Verdrag inzake de Rechten van Personen met een Handicap (2006), het Verdrag van Istanbul (2011) dat werkt ter preventie en bestrijding van geweld tegen vrouwen en huiselijk geweld, en het VN-Wapenhandelsverdrag (2014) dat de internationale wapenhandel verbiedt bij ernstige schendingen van de mensenrechten. Het meest recente verdrag dat België mee heeft onderhandeld en openstaat voor ondertekening is het Kaderverdrag van de Raad van Europa inzake kunstmatige intelligentie en mensenrechten, democratie en de rechtsstaat van 2024, dat onder andere belangrijke waarborgen biedt voor de mensenrechten in het gebruik van AI.⁸

Binnen de Europese Unie zijn mensenrechten stevig verankerd in het EU-recht. Het Handvest van de Grondrechten van de EU, dat in 2000 werd aangenomen en sinds 2009 juridisch bindend is, biedt een uitgebreid kader voor de bescherming van fundamentele rechten binnen de EU-lidstaten. Niet enkel in grote verdragen spelen mensenrechten een belangrijke rol. Ook worden zij in toenemende mate centraal gezet in Europese richtlijnen, zoals de richtlijn over de gelijke behandeling ongeacht ras of etnische afstamming,⁹ of de richtlijn over de gelijke behandeling van mannen en vrouwen in arbeid en beroep.¹⁰ De laatste jaren verschijnen

ook steeds meer Europese verordeningen die bijzondere aandacht besteden aan een specifiek mensenrecht of de mensenrechten in het algemeen. Zo krijgt het recht op een privéleven een centrale rol in de Algemene Verordening Gegevensbescherming (2016).¹¹

In Vlaanderen is de bescherming van mensenrechten niet alleen verankerd in internationale verdragen maar ook in de Belgische Grondwet en specifieke Vlaamse regelgeving. De Belgische Grondwet vormt de basis voor de bescherming van fundamentele rechten en vrijheden in Vlaanderen en de rest van het land. Ze legt de kernprincipes vast waaraan alle wetgeving en beleid moeten voldoen en biedt burgers afdwingbare rechten. De Grondwet bevat bepalingen die de gelijkheid van alle burgers voor de wet garanderen en discriminatie verbieden. Daarnaast

waarborgt ze rechten zoals de vrijheid van meningsuiting, het recht op een eerlijk proces, de vrijheid van vereniging en de bescherming van de persoonlijke levenssfeer. De Belgische Grondwet heeft een directe invloed op de werking van de Vlaamse overheid, aangezien alle decreten en regelgevingen binnen Vlaanderen in overeenstemming moeten zijn met de grondwettelijke rechten en principes. Het Gelijkekansendecreet,¹² dat in 2008 door het Vlaams Parlement werd aangenomen, is een essentieel instrument voor de bescherming en bevordering van gelijke kansen binnen Vlaanderen. Dit decreet verbiedt discriminatie op basis van verschillende gronden, waaronder geslacht, etniciteit, leeftijd, seksuele geaardheid, handicap en religie, binnen Vlaamse bevoegdheidsdomeinen zoals onderwijs, werkgelegenheid en huisvesting.

⁷ Bureau van de Hoge Commissaris voor de Mensenrechten van de Verenigde Naties, *Human Rights: Handbook for Parliamentarians* N° 26, 2016, raadpleegbaar via: www.ohchr.org/sites/default/files/Documents/Publications/HandbookParliamentarians.pdf; KALIN, W. en KUNZLI, J., *The Law of International Human Rights Protection*, Oxford University Press, 2009.

⁸ Dit kaderverdrag is reeds ondertekend door de Europese Unie. Raad van Europa, Chart of signatures and ratifications of Treaty 225 (Council of Europe Framework Convention on Artificial Intelligence and Human Rights, Democracy and the Rule of Law), raadpleegbaar via: www.coe.int/en/web/conventions/full-list?module=signatures-by-treaty&treaty=225.

⁹ EUROPESE COMMISSIE, Richtlijn 2024/1499 betreffende normen voor organen voor gelijke behandeling op het gebied van gelijke behandeling van personen ongeacht hun ras of etnische afstamming, gelijke behandeling van personen in arbeid en beroep ongeacht hun godsdienst of overtuiging, handicap, leeftijd of seksuele oriëntatie, gelijke behandeling van vrouwen en mannen op het gebied van sociale zekerheid en de toegang tot en het aanbod van goederen en diensten, en tot wijziging van Richtlijnen 2000/43/EG en 2004/113/EG, 7 mei 2024 raadpleegbaar via: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/PDF/?uri=OJ:L_202401499.

¹⁰ EUROPESE COMMISSIE, Richtlijn 2024/1500 betreffende normen voor organen voor gelijke behandeling op het gebied van gelijke behandeling en gelijke kansen voor vrouwen en mannen in arbeid en beroep, en tot wijziging van de Richtlijnen 2006/54/EG en 2010/41/EU, 14 mei 2024, raadpleegbaar via: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/PDF/?uri=OJ:L_202401500.

¹¹ Verordening (EU) 2016/679 betreffende de bescherming van natuurlijke personen in verband met de verwerking van persoonsgegevens en betreffende het vrije verkeer van die gegevens.

¹² Decreet 10 juli 2008 houdende een kader voor het Vlaamse gelijkekansen- en gelijkebehandelingsbeleid, BS 23 september 2008

2. Verdragsrechtelijke toezichtmechanismen

Vlaanderen heeft zich aan verschillende mensenrechtenverdragen verbonden. Om de verplichtingen van de Staat ten aanzien van deze Verdragen te begrijpen, is het van belang om deze samen te lezen. De Verdragen staan op zichzelf, maar zijn tegelijkertijd complementair en hebben verschillende gemeenschappelijke principes die hen verbinden. De Verdragen zijn, net zoals mensenrechten, onderling afhankelijk, met elkaar verbonden en wederzijds versterkend. Daarnaast hebben deze mensenrechtenverdragen toezichthoudende instanties opgericht met als doel de naleving van de verplichtingen van de Staten te controleren, zoals comités of bevoegde rechtbanken. Deze toezichthoudende mechanismen geven ons een inzicht in de interpretatie en evolutie van mensenrechten.

Rechtspraak

In dit deel van het rapport wordt de voor de mensenrechten relevante rechtspraak van de verschillende hoven en rechtbanken besproken. In deze eerste editie blijft het overzicht beperkt tot de relevante rechtspraak van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens tegen België van het afgelopen jaar (2024) die relevant is binnen de bevoegdheden van de Vlaamse gemeenschap en het Vlaamse Gewest. In de toekomst is het een doelstelling om ook over de relevante rechtspraak van het Hof van Justitie van de Europese Unie te rapporteren.

Het Europees Hof voor de Rechten van de Mens waarborgt de rechten vervat in het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens. Het Hof ontvangt klachten ten aanzien van Staten, van zowel individuen, als Staten. De uitspraken van het Hof zijn bindend voor de betrokken Staten. De Staat is verplicht om de uitspraak uit te voeren, door te zorgen dat de schending ophoudt en

de gevolgen van de schending te herstellen, al dan niet door het betalen van een vergoeding. Soms zal de staat algemene maatregelen moeten nemen opdat de schending niet meer zal plaatsvinden. Het Comité van Ministers van de Raad van Europa volgt de naleving en uitvoering van uitspraken van het Hof op. Nationale mensenrechteninstellingen hebben de mogelijkheid om te rapporteren bij het comité over stappen die de Staat al dan niet neemt in de opvolging van de uitspraken van het Hof. Ook voor andere Staten is het aangewezen dat zij hun wetgeving of praktijken in overeenstemming brengen met de rechtspraak van het Hof, om veroordelingen door het Hof te vermijden. Daarnaast is de interpretatie door het Hof van de rechten vervat in het Verdrag belangrijk. Het verdrag evolueert via de rechtspraak van het Hof als een levend document. Daarom moeten de rechten vervat in het Verdrag altijd samen gelezen worden met de uitspraken van het Hof.¹⁵

EHRM 13 februari 2024, nr. 16760/22 e.a., Executief van de Moslims van België e.a. t. België

Op 13 februari oordeelde het EHRM dat de huidige vorm van het verbod op onverdoofd slachten in Vlaanderen en Wallonië geen schending is van de vrijheid van gedachte, geweten en godsdienst (art. 9 EVRM). Omwille van de EU Verordening 1099/2009 is het verboden om dieren te slachten zonder bedwelming vanuit een perspectief van dierenwelzijn.¹⁶ Deze verordening laat de mogelijkheid aan lidstaten om andere regelgeving op te stellen met betrekking tot slachting bij religieuze riten.¹⁷

Nadat de bevoegdheid rond dierenwelzijn naar de gewesten werd overgeheveld, werd deze materie geregeld bij decreet van 17 juli 2017¹⁸ (intussen vervangen door de Vlaamse Codex Dierenwelzijn van 17 mei 2024¹⁹). Dit decreet bepaalde dat – behoudens bij overmacht, visvangst of jacht, en de bestrijding van schadelijke soorten – de slachting van een dier voorafgegaan hoort te worden door bedwelming.²⁰ In het kader van religieuze riten bepaalde het decreet dat de bedwelming omkeerbaar kan zijn²¹ en dat – voor een bepaalde door de Vlaamse regering vast te stellen periode – de verdoving van runderen onmiddellijk na de keling kan worden toegepast, in plaats van voorafgaand.²²

Het decreet van 2017 werd voorgelegd aan het Grondwettelijk Hof ter vernietiging. Nadat een prejudiciële vraag aan het Hof van Justitie van de EU werd gesteld, werd dit beroep ongegrond verklaard in 2021.²³ Het Grondwettelijk Hof oordeelde enerzijds dat de decreetgever zoveel mogelijk tegemoetkomt aan de bezorgdheden van islamitische en joodse groepen (door, bijvoorbeeld, een ‘omkeerbaar’ bedwelgingsprocédé voor te schrijven) en, anderzijds, dat de beperking geen impact heeft

op de uitoefening van de joodse of islamitische ritus. In dit laatste punt volgt het Grondwettelijk Hof een eerdere uitspraak van het EHRM (met name: EHRM 27 juni 2000, nr. 27417/95, Cha'are Shalom Ve Tsedek t. Frankrijk).

Het EHRM volgde deze laatste argumentatie niet in haar arrest en oordeelde dat het decreet wél een inmenging was in de vrijheid van gedachte, geweten en godsdienst. Het Hof kwam echter uiteindelijk tot de conclusie dat er geen schending was van de vrijheid van gedachte, geweten en godsdienst omdat de beperking een gerechtvaardigd doel had (namelijk: dierenwelzijn) dat bereikt wordt met middelen die noodzakelijk zijn in een democratische samenleving. Dit arrest valt op omwille van drie redenen. Ten eerste is het de eerste keer dat het Hof in de context van de vrijheid van gedachte, geweten en godsdienst aanvaardt dat dierenwelzijn een gerechtvaardigd doel is om deze vrijheid te beperken. Ten tweede was er grote onenigheid (vier tegenover drie rechters) of er effectief de minst ingrijpende inmenging was gekozen door de decreetgever, door te voorzien in een algemene plicht tot verdoving, met twee uitzonderingen voor religieuze riten (en of de appreciatiemarge hierop van toepassing is). Ten derde aanvaardt het Hof dat een verbod op onverdoofd slachten wel degelijk een inmenging is in de vrijheid van gedachte, geweten en godsdienst – tegen haar eerdere oordeel in Cha'are Shalom Ve Tsedek t. Frankrijk in. Zowel het voormalige decreet van 2017 als de huidige Vlaamse Codex Dierenwelzijn van 2024, schenden, art. 9 EVRM dus niet, wat deze punten betreft. De Vlaamse wetgever hoeft deze bepalingen dan ook niet te wijzigen.

¹⁵ Raad van Europa, *The European Convention on Human Rights in practice Teaching resources*, 2024, raadpleegbaar via: <https://edoc.coe.int/en/educational-tools/11862-the-european-convention-on-human-rights-in-practice-teaching-resources-2024-edition.html>; Raad van Europa, *The European Convention on Human Rights: A living instrument*, 2020, raadpleegbaar via: <https://edoc.coe.int/en/european-convention-on-human-rights/8528-the-european-convention-on-human-rights-a-living-instrument.html#:~:text=It%20lays%20down%20absolute%20rights,or%20the%20right%20to%20respect>.

¹⁶ Art. 4, 1 Verordening (EG) nr. 1099/2009 van de Raad van 24 september 2009 inzake de bescherming van dieren bij het doden.

¹⁷ Overweging 15 Verordening (EG) nr. 1099/2009.

¹⁸ Decreet 7 juli 2017 houdende wijziging van de wet van 14 augustus 1986 betreffende de bescherming en het welzijn der dieren, wat de toegelaten methodes voor het slachten van dieren betreft, BS 18 juli 2017. Hierna: Decreet Dierenwelzijn 2017.

Bureau van de Hoge Commissaris voor de Mensenrechten van de Verenigde Naties, The United Nations Human Rights Treaty System – Fact Sheet No. 30/Rev. 1, 2012, raadpleegbaar via: www.ohchr.org/sites/default/files/Documents/Publications/FactSheet30Rev1.pdf.

¹⁹ Vlaamse Codex Dierenwelzijn van 17 mei 2024, BS 2 juli 2024. Hierna: Vlaamse Codex Dierenwelzijn.

²⁰ Art. 3 Decreet Dierenwelzijn 2017, dat art. 15 van de wet van 14 augustus 1986 vervangt. Zie ook art. 36 Vlaamse Codex Dierenwelzijn.

²¹ Art. 3 Decreet Dierenwelzijn 2017, dat art. 15 van de wet van 14 augustus 1986 vervangt. Dat artikel stelt nog dat dan de bedwelming omkeerbaar is. Art. 36, § 2 Vlaamse Codex Dierenwelzijn, maakt melding van kan zijn.

²² Art. 5 Decreet Dierenwelzijn 2017, dat een art. 45ter invoegt in de wet van 14 augustus 1986. Zie ook art. 84 Vlaamse Codex Dierenwelzijn.

²³ Gwh 30 september 2021, nrs. 117/2021 en 118/2021.

Op 27 augustus 2024 veroordeelde het EHRM België opnieuw voor het langdurig houden van geïnterneerden in gevangenissen. Het is vaste rechtspraak van het Hof dat gevangenissen, ook hun psychiatrische annexen of afdelingen, onaangepaste voorzieningen zijn voor personen met een geestesstoornis. De geïnterneerden krijgen er immers geen gepaste zorg en behandeling voor hun aandoeningen en hebben daardoor geen realistisch vooruitzicht op rehabilitatie. Hierdoor is het verband tussen het doel van de detentie en de omstandigheden waarin deze plaatsvindt, verbroken en is hun recht op vrijheid (art. 5 EVRM) geschonden.²⁵ In tal van andere arresten oordeelde het Hof dat dit ook een mensonwaardige behandeling (art. 3 EVRM) uitmaakt, mede gelet op de uitzichtloze situatie waarin zij zich bevinden.²⁶ Dat België kampt met een structureel probleem met de vrijheidsberoving van geïnterneerden, stelde het Hof al eerder vast.²⁷ Het Hof gaf België in 2016 de tijd om dit op te lossen tot 2018. Intussen zijn reeds inspanningen geleverd, door het bouwen van een forensisch psychiatrisch centrum (FPC) in Antwerpen dat opende in 2017, door de wetgeving aan te passen²⁸, door het uitbreiden van de zorgteams in de gevangenissen waar geïnterneerden verblijven en door het creëren van extra plaatsen in (forensische) psychiatrische zorgvoorzieningen.³⁰

Toch is dit probleem momenteel nog niet opgelost.³¹ Momenteel verblijven er nog steeds 1042 geïnterneerden in de Belgische gevangenissen.³² Devraagrijst of de bijkomende geplande initiatieven³³, voldoende zullen zijn. In dat opzicht is het ook aan Vlaanderen om binnen de eigen bevoegdheden de nodige inspanningen te leveren.

Vastgesteld werd immers dat geïnterneerden onvoldoende kunnen doorstromen vanuit die FPC's naar de reguliere zorg, via bijvoorbeeld een invrijheidsstelling op proef. Dit betekent dat zij vaak, zelfs in FPC's, in een onaangepaste omgeving met een te hoog veiligheidsniveau verblijven en dat geen nieuwe plaatsen in FPC's vrijkomen. Dit gebrek aan doorstroming heeft enerzijds te maken met het gebrek aan plaatsen in de reguliere zorg, waardoor zorgvoorzieningen veelal wachttijden hebben. Daarnaast hanteren zij opname- of uitsluitingscriteria. Zo komen personen met meervoudige en complexe psychiatrische problematieken, een hoog risicoprofiel, een veroordeling voor een bepaald feit, personen met een gebrek aan kennis van het Nederlands, een gebrek aan verblijfsrecht of aan probleeminzicht, vaak niet in aanmerking.³⁴ Ook geven reguliere psychiatrische voorzieningen aan over onvoldoende uitrusting te beschikken om met geïnterneerden om te gaan.³⁵

Daarnaast werd vastgesteld dat bepaalde groepen minder eenvoudig de weg vinden naar preventieve- en eerstelijns zorg en dat er een tekort is aan laagdrempelige- en behandelmogelijkheden.³⁶ Inzet daarop zou escalatievangeestelijke gezondheidsproblemen en het plegen van misdrijven kunnen vermijden, waardoor de instroom in het interneringscircuit zou kunnen worden beperkt. Bijgevolg zou dit ook het aantal geïnterneerden in gevangenissen kunnen beperken. Inspanningen van de Vlaamse overheid kunnen daarom bijdragen aan het vermijden van deze schrijnende mensenrechtenschendingen.

Toezi chthoudende comités

Overzicht

Staten hebben de verplichting om aan de verschillende comités te rapporteren over welke maatregelen ze nemen om de rechten die in het Verdrag staan uit te voeren en over de vooruitgang die wordt gemaakt ten aanzien van deze rechten. Zij moeten empirische informatie verstrekken om dit te staven en moeten wijzen op alle problemen die de implementatie van het Verdrag beïnvloeden. De verschillende comités onderzoeken de rapporten ingediend door de Staat, waarbij er publieke dialogen worden opgezet tussen de leden van het comité en de Staat. Daarbij speelt de input vanuit de samenleving zelf, via vrijwilligersorganisaties, ngo's en het middenveld, evenals via de

mensenrechteninstututen, een belangrijke rol. Deze organisaties kunnen onafhankelijk van de Staat parallelle rapporten indienen over de mensenrechtensituatie in het land. Sommige comités doen ook plaatsbezoeken in het land om de mensenrechtensituatie te inspecteren (dit is bijvoorbeeld het geval voor het CPT dat bezoeken aan gevangenissen kan brengen). Op basis van dit onderzoek zal het comité een rapport publiceren met opmerkingen en aanbevelingen om de mensenrechtensituatie te verbeteren en om de Staat te helpen bij het nakomen van zijn internationale en regionale verplichtingen. Van de Staat wordt verwacht dat ze deze aanbevelingen vervolgens implementeert.³⁷

Op niveau van de Verenigde Naties bestaan er verschillende comités die aanbevelingen publiceren:

- Mensenrechtencomité;
- Comité voor Economische, Sociale en Culturele Rechten (CESCR-Comité);
- Comité voor de Uitbanning van Rassendiscriminatie (CERD-Comité);
- Comité voor de Uitbanning van Discriminatie van Vrouwen (CEDAW-Comité);
- Comité tegen Foltering (CAT-Comité);
- Comité voor de Rechten van het Kind (CRC-comité);
- Comité voor de Bescherming van de Rechten van Alle Migrantenarbeiders en Leden van hun Families (CMW-comité) (België is geen verdragspartij);
- Comité voor de Rechten van Personen met een Handicap (CRPD-comité);
- Comité voor Gedwongen Verdwijningen (CED-comité).

²³ Gwh 30 september 2021, nrs. 117/2021 en 118/2021.

²⁴ EHRM 13 februari 2024, nr. 16760/22 e.a., *Executief van de Moslims van België e.a. t. België*, § 85.

²⁵ Het verband tussen het doel van de detentie en de omstandigheden waarin deze plaatsvond, was immers verbroken. EHRM 2 oktober 2012, nr. 22831/08, *L.B./België*; EHRM 10 januari 2013, nr. 43653/09, *Dufoort/België*; EHRM 10 januari 2013, nr. 43418/09, *Claes/België*; EHRM 10 januari 2013, nr. 53448/10, *Swennen/België*; EHRM 9 januari 2014, nr. 22283/10, *Lankester/België*; nr. 330/09, *Van Meroye/België*; nr. 43663/09, *Oukili/België*; nr. 43687/09, *Caryn/België*; nr. 43717/09, *Moreels/België*; nr. 43733/09, *Gelaude/België*; nr. 50658/09, *Saadouni/België*; nr. 28785/11, *Plaisier/België*; EHRM 3 februari 2015, nrs. 49484/11 e.a., *Smits e.a./België*; nrs. 49861/12 en 49870/12, *Vander Velde en Soussi/België en Nederland*. En zie nu opnieuw EHRM 27 augustus 2024, nr. 50058/12, *B.D./België*.

²⁶ EHRM 9 januari 2014, nr. 22283/10, *Lankester/België*, § 68-69; EHRM 10 januari 2013, nr. 43418/09, *Claes/België*, § 100-102; EHRM 6 september 2016, nr. 73548/13, *W.D./België*.

²⁷ EHRM 6 september 2016, nr. 73548/13, *W.D./België*.

²⁸ Waardoor het toepassingsgebied van de maatregel werd beperkt tot de ernstige gevallen, waarbij de betrokkene een misdaad of wanbedrijf heeft gepleegd die de fysieke of psychische integriteit van derden aantast of bedreigt. Art. 9 wet van 5 mei 2014 betreffende de internering, BS 9 juli 2014, zoals gewijzigd bij de wet van 4 mei 2016.

²⁹ Zie bv. www.teamjustitie.be/2021/04/20/justitie-investeert-in-geestelijke-gezondheidszorg-voor-geïnterneerden/.

³⁰ Zie bv. *ibid.*, over de bijkomende plaatsen in long stay-afdeling in het UPC Sint-Kamillus. Zie ook <http://activiteitenverslag.opzcrekem.be/2017/forensische-zorg/masterplan-internering-over-bijkomende-plaatsen-in-het-OPZC-in-Rekem>.

³¹ Het Comité van Ministers nam op 5 december 2024 nog een tussentijdse resolutie aan waarin België wordt aangespoord het structurele probleem van langdurige opsluiting van geïnterneerden in gevangenissen, zonder adequate zorg, op te lossen. Interim Resolution CM/ResDH(2024)331 Execution of the judgments of the European Court of Human Rights L.B. group and W.D. v. Belgium, raadpleegbaar via: <https://search.coe.int/cm/eng?i=0900001680b2ab4b>. Zie ook Unia, CTRG en FIRM, *Tussenkomst voor het Comité van Ministers van de Raad van Europa betreffende de groep van zaken L.B. t. België*, 18 oktober 2024, raadpleegbaar via: https://www.unia.be/files/2024/1119-IFDH-CCSP-et-Unia-Communication-R%C3%A8gle-9.2-Groupe-L.B.-c.-Belgique_Nederlands.pdf; Unia, CTRG en FIRM, *Tussenkomst voor het Comité van Ministers van de Raad van Europa betreffende de groep van zaken L.B. t. België*, 21 juli 2023, 16; FIRM, *Raad van Europa ongerust over toename geïnterneerden in Belgische gevangenissen, 26 september 2023*, raadpleegbaar via: <https://federaalinstituutmensenrechten.be/nl/nieuws/raad-van-europa-ongerust-over-toename-geïnterneerden-in-belgische-gevangenissen>.

³² Het betreffen geïnterneerden in de gevangenis en in Paifve. Data overbevolking DG EPI 15 februari 2025.

³³ Zoals de bouw van een nieuw FPC in Paifve en Waver, een longstay-inrichting in Aalst en bijkomende plaatsen in de inrichting tot bescherming van de maatschappij Paifve.

Op niveau van de Raad van Europa ³⁸ :

- Europees Comité voor Sociale Rechten (ECSR);
- Europese Commissie tegen Racisme en Intolerantie (ECRI);
- Groep van deskundigen over actie tegen geweld tegen vrouwen en huiselijk geweld (GREVIO);
- Europees Comité ter voorkoming van foltering en onmenselijke of vernederende behandeling of bestraffing (CPT).

Comité voor de Rechten van Personen met een Handicap

In de loop van het jaar 2024 publiceerde enkel het Comité voor de Rechten van Personen met een Handicap van de Verenigde Naties zijn aanbevelingen voor België. Het instituut heeft een verslag gepubliceerd waarbij de slotopmerkingen en aanbevelingen van het Comité zijn verzameld die relevant zijn binnen de bevoegdheden van het Vlaams Gewest en de Vlaamse Gemeenschap. Uit deze aanbevelingen werden de 10 grootste uitdagingen voor Vlaanderen beschreven door het instituut:

1. De bekendheid en kennis over de rechten van personen van een handicap, in het bijzonder de definitie van een persoon met een handicap conform het mensenrechtenmodel, vergroten (§6-7, 16-17)
2. Voldoende rekening houden met de bijzondere kwetsbare positie van vrouwen en meisjes met een handicap in beleid (§12-13)
3. Toegankelijke particulieren en openbare gebouwen en andere openbare infrastructuur voor alle personen met een handicap waarborgen (§18-19)
4. Toegankelijk openbaar vervoer waarborgen (§18-19)
5. Personen met een handicap beschermen tegen iedere vorm van uitbuiting, geweld en misbruik in het bijzonder dwangmaatregelen en slachtoffers voldoende bijstand en rechtsmiddelen bieden (§20-21, 30-35)
6. Dringend voldoende ondersteuning ter beschikking stellen zodat alle personen met een handicap, ongeacht de leeftijd, zelfstandig kunnen wonen en deel uit maken van de maatschappij (§38-41)
7. Toegankelijke informatie waarborgen op alle vlakken: digitaal, op papier, voor de overheid en de publieke sector (§42-43)
8. Inclusief onderwijs verwezenlijken voor alle personen met een handicap (§48-49)
9. Een inclusieve werkvloer creëren zowel in de openbare als particuliere sector (§54-57)
10. Vermijden dat personen met een handicap in armoede terecht komen (§58-59)

Aanbevelingen van andere toezichthoudende comités

Het Vlaams Mensenrechteninstituut heeft als taak om de bescherming van mensenrechten te bevorderen en biedt vanuit dat mandaat een overzicht van de relevante aanbevelingen die binnen de bevoegdheden vallen van de Vlaamse Gemeenschap en het Vlaams Gewest. Voor deze editie van *Mensenrechten in Vlaanderen* heeft het instituut een overzicht gemaakt van de aanbevelingen van de verschillende toezichthoudende comités bij internationale en Europese mensenrechtenverdragen.

Dit overzicht, beschikbaar op de website van het instituut, bevat de meest recente aanbevelingen die gepubliceerd zijn door de respectievelijke comités. Sommigen daarvan zijn al enkele jaren geleden gepubliceerd, waardoor het mogelijk is dat de Vlaamse overheid reeds stappen heeft ondernomen om de bescherming van de mensenrechten te verbeteren in bepaalde domeinen. Het instituut kiest ervoor om de verschillende aanbevelingen te parafraseren en niet letterlijk te vertalen. De aanbevelingen werden in heldere, toegankelijke taal neergeschreven, zoals de decreetgever het instituut verzoekt. Daarnaast werden de aanbevelingen vanuit bevoegdheidsrechtelijk oogpunt breed geïnterpreteerd en werden alle aanbevelingen opgenomen waarbij een Vlaams aanknopingspunt gevonden werd. De aanbevelingen die betrekking hebben tot exclusief federale bevoegdheden zijn niet weergegeven. Bij aanbevelingen die betrekking hebben op

zowel federale als Vlaamse bevoegdheden, is het deel met betrekking tot de exclusief federale bevoegdheden niet vermeld. De vermelding van aanbevelingen betekent niet dat deze volgens het instituut betrekking hebben op een exclusieve Vlaamse bevoegdheid. Het instituut benadrukt daarentegen dat samenwerking tussen de verschillende niveaus noodzakelijk is om de universele en ondeelbare mensenrechten te beschermen. Tenslotte kiest het instituut ervoor om de aanbevelingen van het Kinderrechtencomité van de Verenigde Naties niet op te nemen in dit verslag, daar het Kinderrechtencommissariaat reeds de specifieke taak heeft om daarop toe te zien binnen de Vlaamse bevoegdheden.

De bijlage bij het rapport *Mensenrechten in Vlaanderen* is beschikbaar op de website van het instituut en kan onder het subdomein 'publicaties' verder geraadpleegd worden.

³⁴ UNIA, *Rapport Internering. Re-integratie van geïnterneerde personen: welke uitdagingen in een rechtstaat?*, Brussel, 2023, 66 p, raadpleegbaar via: www.unia.be/files/Rapport_internering_NL.pdf; VANDENNIEUWENHUYSEN, E., MACQ, C., BREULS, L. en DE PAU, M., 'When the security measure meets bordered penalty: Release procedures for persons who are not criminally responsible without residence rights in Belgium', *International Journal of Law and Psychiatry* 2023, vol. 91, (1) 5; DE PAU, M., VANDENNIEUWENHUYSEN, E., BREULS, L. en MACQ, C., 'Een blik op het traject van personen met een migratieachtergrond en interneringstatuut. Het recht op zorg en vrijheid onder druk?', *Panopticon* 2023, afl. 6, (437) 445-449.

³⁵ UNIA, *Rapport Internering. Re-integratie van geïnterneerde personen: welke uitdagingen in een rechtstaat?*, Brussel, 2023, 46, raadpleegbaar via: www.unia.be/files/Rapport_internering_NL.pdf.

³⁶ *Ibid.* en DE KOCK, C., 'Equitable substance use treatment for migrants and ethnic minorities in Flanders, Belgium: service coordinator and expert perspectives', *Substance Abuse-Research and Treatment* 2022, afl. 16, 1-10.

³⁷ Bureau van de Hoge Commissaris voor de Mensenrechten van de Verenigde Naties, *Human Rights: Handbook for Parliamentarians* N° 26, 2016, raadpleegbaar via: www.ohchr.org/sites/default/files/Documents/Publications/HandbookParliamentarians.pdf; Bureau van de Hoge Commissaris voor de Mensenrechten van de Verenigde Naties, *The United Nations Human Rights Treaty System – Fact Sheet No. 30/Rev. 1*, 2012, raadpleegbaar via: www.ohchr.org/sites/default/files/Documents/Publications/FactSheet30Rev1.pdf; Bureau van de Hoge Commissaris voor de Mensenrechten van de Verenigde Naties, *National Human Rights Institutions: History, Principles, Roles, and Responsibilities, Professional Training Series No. 4 (Rev. 1)*, 2010, raadpleegbaar via: www.ohchr.org/sites/default/files/Documents/Publications/PTS-4Rev1-NHRI_en.pdf.

³⁸ Raad van Europa, *Compass: Manual for human rights education with young people*, 2023, raadpleegbaar via: <https://rm.coe.int/compass-2023-eng-final-web/1680af992c>.

³⁹ Vlaams Mensenrechteninstituut, *De evaluatie van Vlaanderen door het VN comité voor de rechten van personen met een handicap in 2024*, 2024, raadpleegbaar via: www.vlaamsmensenrechteninstituut.be/sites/default/files/2024-12/De%20evaluatie%20van%20Vlaanderen%20door%20het%20VN%20Comit%C3%A9%20voor%20de%20rechten%20van%20personen%20met%20een%20handicap%20in%202024.pdf.

⁴⁰ Art. 43 Oprichtingsdecreet.

⁴¹ Art. 4, 2° Decreet 15 juli 1997 houdende oprichting van een Kinderrechtencommissariaat en instelling van het ambt van Kinderrechtencommissaris en houdende oprichting van een Commissie van toezicht met betrekking tot voorzieningen voor vrijheidsbenemende opvang van kinderen en jongeren, BS 7 oktober 1997.

3. Monitor klachten, meldingen en oordelen

In dit deel geeft het instituut een overzicht van de eigen cijfers over discriminatieklachten en mensenrechtenmeldingen die het in 2024 heeft ontvangen.

Inleiding

Bij het Vlaams Mensenrechteninstituut (VRMI) kunnen, overeenkomstig artikels 12 en 13 van het Oprichtingsdecreet, klachten over discriminatie of meldingen van andere mensenrechtenschendingen worden ingediend.

Bij klachten moet het gaan om een vorm van discriminatie zoals bedoeld in het decreet houdende een kader voor het Vlaamse gelijkekansen- en gelijkebehandelingsbeleid van 10 juli 2008 en het decreet houdende evenredige participatie op de arbeidsmarkt van 8 mei 2002, met uitsluiting van discriminatie op grond van taal.¹ Het is verboden om te discrimineren op basis van volgende gronden: geslacht, gezinsverantwoordelijkheden, leeftijd, seksuele oriëntatie, burgerlijke staat, geboorte, vermogen, geloof of levensbeschouwing, politieke overtuiging, syndicale overtuiging, taal, gezondheidstoestand, handicap, fysieke of genetische eigenschap, sociale positie, nationaliteit, zogenaamd ras, huidskleur, afkomst, of nationale of etnische afstamming. Wat deze discriminatieklachten betreft, heeft de decreetgever gekozen voor een uniek bijstands- en handavingsmechanisme. Elke burger die slachtoffer of getuige meent te zijn van discriminatie kan een klacht indienen bij het instituut. Bij individuele discriminatieklachten kan het VMRI eerstelijnsbijstand bieden en eventueel aanvullend een bemiddeling opstarten met als doel een door alle partijen gedragen en duurzame oplossing te bereiken. Wanneer een bemiddeling niet leidt of kan leiden tot verzoening kan de klacht overgemaakt worden aan de Geschillenkamer die zal oordelen of er sprake is van discriminatie.

Bij meldingen kan het gaan om alle mogelijke schendingen van de rechten en vrijheden die zijn vastgelegd in de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens, de Grondwet en de internationale verdragen ter bescherming van de mensenrechten waarbij België partij is.² Iedere burger die slachtoffer of getuige was of aanwijzingen heeft van schendingen van mensenrechten kan bij het instituut terecht voor eerstelijnsbijstand en actieve doorverwijzing. Dergelijke meldingen kunnen een algemene signaalfunctie hebben en leiden tot onderzoek of aanbevelingen in het kader van de algemene opdracht van het instituut op het gebied van bewustwording, (beleids)advisering en onderzoek.

Deze monitor biedt een cijfermatig overzicht en verkennende analyse van de klachten over discriminatie en meldingen van andere mensenrechtenschendingen die het instituut via het klachtenmechanisme ontvangen heeft in 2024. Daarnaast worden ook de verzoeken om een oordeel, de uitspraken van de Geschillenkamer en de opvolging van deze oordelen in kaart gebracht. Deze verschillende elementen bieden inzicht in de werking van het klachtenmechanisme van het instituut en zijn Geschillenkamer en presenteren een overzicht van de verschillende soorten dossiers, de vormen van discriminatie, de discriminatiegronden en de mensenrechtenschendingen die speelden, evenals de betrokken beleidsdomeinen.

In deze eerste monitor ligt de nadruk op de geaggregeerde gegevens die uit het ontwikkelde registratie- en opvolgingssysteem te genereren vallen. Nauwkeurig en heldere rapportering is het doel. Deze rapportering is een eerste stap in de verdere uitbouw van een systematische monitoring van de discriminatieklachten, meldingen en oordelen. In de toekomstige edities is het opzet om de rapportering verder uit te breiden en te verfijnen. Enerzijds door een meer gedetailleerde kwantitatieve analyse van de gegevens uit het registratiesysteem, anderzijds door een thematische en kwalitatieve bespreking van de concrete discriminatieklachten en oordelen die het instituut ontvangt en de oordelen die de Geschillenkamer uitspreekt.

¹ Zie art. 13 van het Oprichtingsdecreet: "Bij het VMRI [...] klacht worden ingediend over een discriminatie zoals bedoeld in het decreet van 10 juli 2008 en het decreet van 8 mei 2002, met uitsluiting van discriminatie op grond van taal".

² Art. 3, 6° van het Oprichtingsdecreet definieert 'mensenrechten' als volgt: "alle rechten en vrijheden die zijn vastgelegd in de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens, de Grondwet en de internationale verdragen ter bescherming van de mensenrechten waarbij België partij is".

Ontvangen klachten en meldingen

In de periode van 1 januari 2024 tot en met 31 december 2024 ontving het instituut in totaal 1.454 dossiers. Hiervan hadden 1075 betrekking op discriminatieklachten (74%) en 379 op meldingen over mensenrechtenschendingen (26%). Dit betekent bijna een verdubbeling ten opzichte van 2023, toen het instituut in de periode van 15 maart 2023 tot en met 31 december 2023 in totaal 740 dossiers ontving.

Tabel 1: Ontvangen klachten en meldingen

Ontvangen	2023		2024	
Discriminatieklachten	573	(77%)	1 075	(74%)
Meldingen over mensenrechtenschendingen	167	(23%)	379	(26%)
Totaal	740	(100%)	1 454	(100%)

Hoe komen klachten en meldingen binnen?

Discriminatieklachten en meldingen kunnen bij het instituut worden ingediend via een webformulier, telefoon, e-mail, brief of fysiek bezoek. In 2024 werd meer dan de helft (56%) via het webformulier ingediend, terwijl 24% telefonisch en 20% per e-mail binnenkwam. Slechts in uitzonderlijke gevallen werd contact opgenomen per brief (4 meldingen) of via een fysiek bezoek (2 meldingen). De verdeling van de contactkanalen was vergelijkbaar voor zowel discriminatieklachten als meldingen.

Tot april 2024 was telefonisch contact geen standaardoptie om een discriminatieklacht of melding te doen. In 2023, toen deze contactmogelijkheid ontbrak, werden discriminatieklachten en meldingen voornamelijk via het webformulier (55%) en per e-mail (44%) ingediend. De cijfers van 2024 tonen aan dat de invoering van telefonische registratie in een duidelijke behoefte voorziet: bijna een kwart van de dossiers werd op deze manier ontvangen. Dit onderstreept het belang van toegankelijke, niet-digitale alternatieven voor het indienen van discriminatieklachten en meldingen.

Tabel 2: Ontvangen klachten en meldingen naar kanaal

Kanaal	2023		2024	
Webformulier	55%	(N=406)	56%	(N=817)
Telefoon	1%	(N=6)	24%	(N=344)
E-mail	44%	(N=323)	20%	(N=287)
Brief	1%	(N=5)	0,3%	(N=4)
Fysiek contact	0%	(N=0)	0,1%	(N=2)

Welke gegevens worden verzameld?

Voor elke ontvangen discriminatieklacht of melding worden gegevens verzameld via het ingevulde webformulier en/of persoonlijk contact met de indiener. De volgende informatie wordt verzameld: vorm van discriminatie, discriminatiegrond (in geval van een discriminatieklacht), geschonden mensenrecht (in geval van een melding), beleidsdomein, datum en plaats van de feiten, gegevens van de indiener, gegevens van de verweerder. Tot februari 2025 moest de indiener zelf een groot deel van deze informatie invullen via het webformulier. Om die drempel te verlagen en de procedure toegankelijker en gebruiksvriendelijker te

maken, werd het webformulier begin 2025 grondig herwerkt en vereenvoudigd. Voortaan hoeft de indiener enkel basisinformatie via het webformulier aan te leveren, terwijl alle bijkomende relevante informatie via persoonlijk contact met de indiener wordt verzameld.

Voor deze monitor wordt echter nog gebruikgemaakt van de gegevens die volgens de oorspronkelijke methode zijn verzameld. Dit betekent dat bij de dossiers die zonder gevolg zijn gebleven, niet altijd alle gegevens systematisch en nauwgezet zijn geverifieerd.

Beleidsdomeinen in cijfers

In 2024 worden de meeste discriminatieklachten ingediend in de beleidsdomeinen onderwijs, wonen, werk en welzijn: 254 dossiers in het domein onderwijs (24%), 175 dossiers in het domein wonen (16%), 150 dossiers in het domein werk (14%) en 108 dossiers in het domein welzijn (10%). Daarnaast ging een kleiner aandeel over sport (6%) en openbaar vervoer (5%). In 25% van de gevallen werd het domein 'Andere' aangeduid. De top vier van beleidsdomeinen bleef in 2024 ongewijzigd ten opzichte van 2023.

Ook de meldingen over mensenrechtenschendingen concentreerden zich grotendeels binnen deze vier domeinen: onderwijs (13%), wonen (18%), werk (10%) en welzijn (28%). Een beperkter aantal dossiers ging over de domeinen openbaar vervoer, sport en ruimtelijk ordening. In 40% van de gevallen werd het domein 'Andere' ingevuld. Belangrijk om op te merken is dat één discriminatieklacht of melding betrekking kan hebben op meerdere domeinen. Hierdoor kunnen de gerapporteerde absolute cijfers hoger uitvallen dan het totale aantal unieke ontvangen discriminatieklachten of meldingen, en kan de optelling van onderstaande percentages groter zijn dan 100 procent.

Tabel 3: Ontvangen klachten en meldingen naar beleidsdomein

Beleidsdomeinen	Discriminatieklachten				Meldingen over mensenrechtenschendingen			
	2023		2024		2023		2024	
Onderwijs	28%	(N=162)	24%	(N=254)	23%	(N=38)	13%	(N=49)
Wonen	18%	(N=105)	16%	(N=175)	23%	(N=39)	18%	(N=69)
Werk	10%	(N=59)	14%	(N=150)	5%	(N=9)	10%	(N=37)
Welzijn	8%	(N=44)	10%	(N=108)	23%	(N=38)	28%	(N=108)
Sport	5%	(N=31)	6%	(N=61)	4%	(N=6)	3%	(N=10)
Openbaar vervoer	4%	(N=22)	5%	(N=50)	0%	(N=0)	5%	(N=20)
Ruimtelijke ordening	2%	(N=14)	3%	(N=30)	2%	(N=4)	2%	(N=7)
Cultuur	5%	(N=26)	2%	(N=26)	2%	(N=3)	2%	(N=7)
Toerisme	2%	(N=11)	2%	(N=22)	2%	(N=3)	1%	(N=4)
Kinderopvang	1%	(N=3)	1%	(N=13)	2%	(N=4)	1%	(N=3)
Andere	22%	(N=128)	25%	(N=273)	30%	(N=50)	40%	(N=152)
Onbekend	2%	(N=12)	4%	(N=39)	8%	(N=14)	5%	(N=20)

Vormen van discriminatie in cijfers

Voor elke discriminatieklacht wordt bij registratie aangegeven welke vorm van discriminatie wellicht van toepassing is. Hierbij wordt een onderscheid gemaakt tussen volgende vormen:

Directe discriminatie. Bij directe discriminatie wordt iemand minder gunstig behandeld dan iemand anders in een vergelijkbare situatie op basis van een discriminatiegrond, zoals bijvoorbeeld geslacht, leeftijd, handicap, zogenaamd ras of afkomst. Een voorbeeld: als een eigenaar een kandidaat-huurder weigert omdat deze een werkloosheidsuitkering ontvangt, is er sprake van directe discriminatie op basis van vermogen.

Indirecte discriminatie. Van indirecte discriminatie is er sprake wanneer een ogenschijnlijk neutrale regel, maatstaf of praktijk een discriminerende impact heeft. De op het eerste gezicht neutrale behandeling zorgt er in de praktijk voor dat bepaalde personen worden benadeeld vanwege een discriminatiegrond

(zie later). Bijvoorbeeld: een vacature die een minimumaantal jaren werkervaring eist, kan vooral jongeren uitsluiten en vormt zo een mogelijke indirecte leeftijdsdiscriminatie.

In sommige gevallen kan een direct of indirect onderscheid wel toegelaten zijn. Een ongunstige behandeling kan objectief worden gerechtvaardigd op basis van één van de decretaal bepaalde rechtvaardigingsgronden of door een legitiem doel, op voorwaarde dat de middelen voor het bereiken van dat doel passend en noodzakelijk zijn.

(Seksuele) intimidatie. Er is sprake van intimidatie in geval van ongewenst gedrag dat verband houdt met een of meer discriminatiegronden en dat tot doel of gevolg heeft dat de waardigheid van de persoon wordt aangetast en dat een bedreigende, vijandige, beledigende, vernederende of kwetsende omgeving wordt gecreëerd. Een voorbeeld hiervan is een leraar die gedurende het school-

jaar herhaaldelijk een leerlinge viseert en haar belachelijk maakt voor de rest van de klas vanwege haar religie. Van seksuele intimidatie is er sprake wanneer dergelijk gedrag een seksuele connotatie heeft. Dit kan zowel verbaal, non-verbaal als fysiek van aard zijn.

Weigeren van redelijke aanpassingen. Redelijke aanpassingen zijn maatregelen, van materiële of immateriële aard, die personen met een handicap in een onaangepaste omgeving toelaten om op gelijke basis met anderen te participeren. Denk bijvoorbeeld aan de vraag om deeltijds te werken als dat het mogelijk maakt om met je handicap te werken of het gebruik van een laptop met voorleessoftware tijdens een examen voor een student met dyslexie. Er is sprake van weigering van redelijke aanpassingen voor een persoon met een handicap als aanpassingen worden geweigerd die geen onevenredige belasting betekenen.

Opdracht geven tot discrimineren. Het is verboden om anderen de opdracht te geven om een persoon, groep, gemeenschap of een van hun leden te discrimineren op grond van een of meer van de discriminatiegronden. Dit houdt in dat iedere handeling die iemand aanzet of opdraagt tot discriminatie, onwettig is. Een voorbeeld hiervan is wanneer een verhuurder een immobiliënkantoor opdraagt om zijn pand niet te verhuren aan koppels van hetzelfde geslacht.

Bij één op de drie discriminatieklachten werd in 2024 melding gemaakt van directe discriminatie (33%), terwijl in iets meer dan één op de acht gevallen sprake was van indirecte discriminatie (13%). Daarnaast betrof 15% van de klachten een weigering van een verzoek tot redelijke aanpassingen (RA) voor personen met een handicap. In 11% van de dossiers werd melding gemaakt van (seksuele) intimidatie. In 39% van de klachten gebruikten indieners van klachten de overkoepelende term ‘ongelijke behandeling’ om aan te geven dat zij zich gediscrimineerd voelden. In 5% van de dossiers was de exacte vorm van discriminatie onbekend of niet ingevuld.

Omdat één discriminatieklacht betrekking kan hebben op meerdere vormen van discriminatie, tellen de gerapporteerde percentages samen op tot 117%. Dit betekent dat er in 2024 gemiddeld 1,17 vormen van discriminatie per dossier werden geregistreerd.

In 2024 valt het op dat er ten opzichte van 2023 vaker gebruik werd gemaakt van de categorieën directe (33% vs. 26%) en indirecte discriminatie (13% vs. 7%), terwijl er in 2023 meer klachten onder ‘ongelijke behandeling’ vielen. Wat wel consistent blijft over beide jaren, is dat in ongeveer één op de zes dossiers een weigering van redelijke aanpassingen werd gerapporteerd en in ongeveer één op de acht dossiers melding werd gemaakt van (seksuele) intimidatie.

Tabel 4: Ontvangen klachten naar vorm van discriminatie

Vorm van discriminatie	2023		2024	
Ongelijke behandeling	43%	(N=246)	39%	(N=423)
Directe discriminatie	26%	(N=150)	33%	(N=353)
Indirecte discriminatie	7%	(N=40)	13%	(N=139)
Verzoek tot redelijke aanpassingen	17%	(N=100)	15%	(N=166)
(Seksuele) intimidatie	13%	(N=75)	11%	(N=117)
Opdracht geven tot discriminatie	0%	(N=0)	0,4%	(N=4)
Onbekend	4%	(N=23)	5%	(N=52)

Discriminatiegronden in cijfers

Het Oprichtingsdecreet biedt het instituut de mogelijkheid om klachten over (vermeende) discriminatie voor alle discriminatiegronden, met uitzondering van taal, in Vlaamse aangelegenheden te ontvangen. De discriminatiegronden zijn: geslacht (met inbegrip van zwangerschap, bevalling, moederschap of transseksualiteit), genderidentiteit en genderexpressie, leeftijd, seksuele geaardheid, burgerlijke staat, geboorte, vermogen, geloof of levensbeschouwing, politieke overtuiging, syndicale overtuiging, gezondheidstoestand, handicap, fysieke of genetische eigenschap, sociale positie, nationaliteit, zogenaamd ras, huidskleur, afkomst, en nationale of etnische afstamming. In de rapportering van de cijfers worden de discriminatiegronden nationaliteit, huidskleur, afkomst, nationale of etnische afstamming en zogenaamd ras samengevoegd tot één overkoepelende categorie ‘raciale kenmerken en nationaliteit’.

De vijf meest gemelde beschermde gronden bij de discriminatieklachten zijn: raciale kenmerken en nationaliteit (33%), handicap (28%), gezondheidstoestand (20%), fysieke of genetische eigenschap (16%) en sociale positie (11%). In 58% van de klachten wordt er één discriminatiegrond vermeld, in 20% worden twee discriminatiegronden vernoemd en in 22% van de gevallen drie of meer discriminatiegronden. Hierdoor tellen de percentages gezamenlijk op tot meer dan 100 procent.

In 2023 waren de twee meest gerapporteerde beschermde gronden dezelfde als in 2024: raciale kenmerken en nationaliteit (31%) en handicap (27%). Opvallend is dat in 2023 aanzienlijk meer klachten verwezen naar geloof of levensbeschouwing (16%) als discriminatiegrond dan in 2024, waar dit slechts 7% van de klachten was. Daarnaast werden gezondheidstoestand en fysieke of genetische eigenschap in beide jaren in meer dan één op tien klachtendossiers als discriminatiegrond genoemd.

Tabel 5: Ontvangen klachten naar discriminatiegrond

Discriminatiegrond	2023		2024	
Raciale kenmerken en nationaliteit	31%	(N=178)	33%	(N=351)
Handicap	27%	(N=152)	28%	(N=305)
Gezondheidstoestand	15%	(N=86)	20%	(N=218)
Fysieke of genetische eigenschap	12%	(N=67)	16%	(N=169)
Sociale positie	6%	(N=34)	11%	(N=114)
Vermogen	7%	(N=42)	10%	(N=103)
Leeftijd	6%	(N=35)	9%	(N=98)
Geloof of levensbeschouwing	16%	(N=90)	7%	(N=76)
Geslacht*	9%	(N=52)	7%	(N=74)
Taal	5%	(N=26)	5%	(N=55)
Burgerlijke staat	4%	(N=22)	5%	(N=54)
Genderidentiteit	7%	(N=39)	4%	(N=39)
Genderexpressie	6%	(N=37)	4%	(N=38)
Politieke overtuiging	1%	(N=3)	2%	(N=25)
Syndicale overtuiging	0,3%	(N=2)	2%	(N=23)
Seksuele geaardheid	2%	(N=13)	2%	(N=22)
Geboorte	0,2%	(N=1)	0,1%	(N=1)
Andere	7%	(N=40)	7%	(N=79)
Onbekend	8%	(N=44)	6%	(N=69)

* (m.i.v. gelijkgestelde kenmerken zwangerschap, bevalling, moederschap, geslachtsverandering)

Geschonden mensenrechten in cijfers

Mensenrechten zijn fundamentele en universele rechten die voor iedereen gelden. Ze beschermen de essentiële voorwaarden voor een waardig en vrij leven en zijn verankerd in de Grondwet en internationale verdragen. Het instituut ontvangt meldingen over alle mensenrechten. In het registratiesysteem worden volgende mensenrechten geregistreerd en gerapporteerd: het recht op een menswaardig leven, het verbod op discriminatie, het recht op gezinsleven en familielevens, het recht op inclusie voor personen met een handicap, het recht op vrijheid en veiligheid, het recht op een eerlijk proces, kinderrechten, het recht op privacy, het recht op onderwijs, het recht op eigendom, de vrijheid van gedachte, geweten en godsdienst, de vrijheid van meningsuiting en het recht op leven. Daarnaast kan in de melding worden aangegeven dat het om een ‘ander mensenrecht’ gaat.

Bij meldingen worden per geval één of meerdere (vermeend) geschonden mensenrechten gerapporteerd. In 2024 was het recht op een menswaardig leven het meest vernoemde

mensenrecht, dat aangehaald werd in 25% van de dossiers. Andere vaak gerapporteerde schendingen zijn het verbod op discriminatie (11%), het recht op gezinsleven en familielevens (9%), het recht op inclusie voor personen met een handicap (9%), het recht op vrijheid en veiligheid (8%) en het recht op een eerlijk proces (6%). Daarnaast viel 39% van de dossiers onder de categorie ‘Andere’. Deze categorie omvat onder meer de dossiers waarbij het instituut na analyse geen eenduidig geschonden mensenrecht kon vaststellen. Er werd in 28% van de meldingen meer dan één geschonden mensenrecht geregistreerd. Hierdoor is de optelling van onderstaande percentages groter dan 100 procent.

In 2023 viel bijna de helft van de dossiers onder de categorie ‘Andere’. De meest genoemde mensenrechten waren: verbod op discriminatie (17%), recht op menswaardig leven (14%) en recht op gezinsleven en familielevens (10%). In de toekomst zal er nauwgezet gerapporteerd worden om de categorie ‘Andere’ tot specifieke mensenrechten terug te brengen.

Tabel 6: Ontvangen meldingen naar geschonden mensenrecht

Geschonden mensenrecht	2023		2024	
Recht op een menswaardig leven	14%	(N=24)	25%	(N=95)
Verbod op discriminatie	17%	(N=28)	11%	(N=41)
Recht op gezinsleven en familielevens	10%	(N=17)	9%	(N=36)
Recht op inclusie voor personen met een handicap	7%	(N=12)	9%	(N=35)
Recht op vrijheid en veiligheid	2%	(N=3)	8%	(N=30)
Recht op een eerlijk proces	2%	(N=4)	6%	(N=24)
Kinderrechten	6%	(N=10)	6%	(N=23)
Recht op privacy	4%	(N=6)	4%	(N=16)
Recht op onderwijs	2%	(N=4)	3%	(N=12)
Recht op eigendom	1%	(N=2)	3%	(N=10)
Vrijheid van gedachte, geweten en godsdienst	4%	(N=6)	2%	(N=9)
Vrijheid van mening en meningsuiting	2%	(N=3)	2%	(N=8)
Recht op leven	0%	(N=0)	2%	(N=8)
Andere	47%	(N=78)	39%	(N=146)
Onbekend	15%	(N=25)	13%	(N=49)

Behandeling van klachten en meldingen

Hoe worden dossiers behandeld?

Eerste contact en informatieverzameling

Het instituut heeft een brede deur en lage drempel. Het verstrekt duidelijke informatie via een gebruiksvriendelijke website, het hanteert een eenvoudige en kosteloze klachtenprocedure en het stelt zo min mogelijk vormvereisten. Wanneer een discriminatieklacht of melding bij het instituut binnenkomt, wordt er eerst een vooronderzoek en inhoudelijke analyse uitgevoerd. Tijdens het eerste contact krijgt de indiener de gelegenheid om zijn of haar verhaal te doen. Het instituut verzamelt relevante feiten en eventueel bewijsmateriaal, en onderzoekt wat de indiener wil bereiken en welke stappen al zijn ondernomen. De vertrouwelijkheid van de melding wordt gegarandeerd, en het instituut onderzoekt of er sprake is van een aannemelijk vermoeden van discriminatie of mensenrechtenschending.

In deze fase wordt ook beoordeeld of het instituut bevoegd is en of de discriminatieklacht ontvankelijk is. Als er onvoldoende informatie beschikbaar is om hierover te beslissen, kan het instituut extra gegevens opvragen.

Bevoegdheidstoets

Het instituut onderzoekt of het dossier binnen de Vlaamse bevoegdheden valt. Het instituut behandelt enkel discriminatieklachten en meldingen over mensenrechtenschendingen die zich voordoen binnen domeinen waarvoor het Vlaams Gewest of de Vlaamse Gemeenschap bevoegd is. Dit omvat onder andere de thema's wonen, welzijn en gezin, cultuur, onderwijs en sport.

In het tweetalige gebied Brussel-Hoofdstad is het instituut enkel bevoegd voor situaties die verband houden met gemeenschapsbevoegdheden en betrekking hebben op een talig Nederlandstalige

instellingen, zoals onderwijsinstellingen, culturele instellingen en door de Vlaamse Gemeenschap erkende kinderopvang. In het tweetalige gebied Brussel-Hoofdstad is het instituut niet bevoegd voor situaties die onder gewestelijke bevoegdheden vallen.

Wanneer een klacht buiten de Vlaamse bevoegdheden valt, kan de indiener worden doorverwezen naar andere instanties, zoals Unia, het Instituut voor de Gelijkheid van Vrouwen en Mannen of het Federaal Instituut voor de Rechten van de Mens. Voor specifieke kwesties kan ook worden verwezen naar het Kinderrechtencommissariaat, de Vlaamse Toezichtcommissie voor de verwerking van persoonsgegevens of het Vlaams Meldpunt Grensoverschrijdend Gedrag.

Ontvankelijkheidstoets

Bij het indienen van een klacht wordt beoordeeld of deze ontvankelijk is. Dit betekent dat de klacht aan bepaalde formele en inhoudelijke criteria moet voldoen om behandeld te kunnen worden. Zo kan een klacht niet anoniem worden ingediend en moet er bijvoorbeeld instemming zijn van het slachtoffer als de klacht namens iemand anders wordt ingediend. Klachten die onleesbaar of onbegrijpelijk zijn, kunnen eveneens niet in behandeling worden genomen. Verder worden klachten die kennelijk ongegrond zijn – bijvoorbeeld wanneer er geen sprake is van een discriminatiegrond of discriminatie zoals bepaald in het Gelijkekansendecreet (GKD), of wanneer de klacht buiten het toepassingsgebied van het GKD valt – als onontvankelijk beschouwd. Ook klachten die roekeloos of tergend zijn, eerder behandeld werden zonder nieuwe relevante elementen, of feiten betreffen die meer dan vijf jaar oud zijn, komen niet in aanmerking voor een individueel opvolgingstraject.

Het Oprichtingsdecreet bepaalt wie een klacht kan indienen. Dit kan het slachtoffer zelf zijn of diens wettelijke vertegenwoordiger. Daarnaast kunnen personen of organisaties namens een slachtoffer een klacht indienen, op voorwaarde dat zij daarvoor uitdrukkelijke toestemming hebben gekregen. Instellingen en verenigingen die zich inzetten voor mensenrechten of de bestrijding van discriminatie, kunnen eveneens klachten indienen. Tot slot kunnen ook andere personen of organisaties een klacht indienen, mits zij een aantoonbaar direct belang hebben. Anonieme klachten zijn niet mogelijk, aangezien opvolging of bemiddeling zonder identificeerbare partijen niet uitvoerbaar is.

Voor meldingen van (mogelijke) mensenrechtenschendingen gelden minder strikte voorwaarden dan voor klachten. Iedereen kan, al dan niet anoniem, een melding doen bij het instituut. Bij ontvangst wordt beoordeeld of de melding daadwerkelijk betrekking heeft op een mensenrechtenschending. Wanneer dit niet

het geval is – bijvoorbeeld bij een algemeen ongenoegen over een instantie zonder link met mensenrechten of loutere ontevredenheid over een gerechtelijke uitspraak – kan het instituut de melding niet verder behandelen. Wel wordt nagegaan of doorverwijzing naar een bevoegde instantie mogelijk is. Het instituut kan informatie en advies verstrekken met betrekking tot wat de mensenrechten inhouden en over de middelen die aangewend kunnen worden om die rechten te kunnen afdwingen. Daarnaast spreekt het instituut zich niet uit over de gegrondheid van een melding en verleent het wel bijstand, maar verleent het geen juridisch advies “op maat”. Voor meldingen is geen bemiddelingstraject voorzien. Gezien de mogelijke anonimiteit van de melder, is het instituut – in tegenstelling tot klachten – niet verplicht om te reageren. Een melding kan echter wel aanleiding geven tot verder onderzoek of resulteren in een algemeen advies, bijvoorbeeld wanneer een structureel probleem wordt gesignaleerd.

Wat zijn mogelijke stappen bij de behandeling van een klacht?

Na de toetsing van bevoegdheid en ontvankelijkheid van de klacht zijn er volgende mogelijke stappen in de behandeling van de discriminatieklacht.

Afsluiten zonder gevolg

Wanneer een klacht onontvankelijk is, wordt de klacht zonder gevolg afgesloten. Het instituut informeert de indiener van de klacht van de klacht schriftelijk en gemotiveerd over deze beslissing. Het instituut onderzoekt wel of het mogelijk is om de klacht door te verwijzen naar andere organisaties en kanalen die een oplossing kunnen bieden. Dit vereist een nauwkeurige inschatting van de verwachtingen van indieners van klachten en grondig onderzoek naar beschikbare (en nog niet uitgeputte) kanalen. Voorbeelden van situaties waarin een klacht zonder gevolg kan worden afgesloten zijn: de klacht is anoniem ingediend, waardoor geen verdere stappen mogelijk zijn; de klacht is niet ontvankelijk,

bijvoorbeeld in geval van kennelijk tergend gedrag van de indiener van de klacht; of de indiener van de klacht heeft niet gereageerd op vragen om aanvullende informatie nodig voor de ontvankelijkheidstoets.

Doorverwijzen

Elke klacht wordt met een warm onthaal behandeld. Als het instituut niet bevoegd is om de klacht te behandelen, gaat het actief op zoek naar een instelling die de burger verder kan helpen en helpt het de indiener van de klacht bij het vinden van de juiste deur. Dit kunnen onder andere mensenrechteninstellingen, gelijkheidsorganen, ombudsdiensten, overheidsdiensten, vakorganisaties, OCMW's of hulpverleningsorganisaties zijn. Bij twijfel

neemt het instituut vooraf contact op met de organisatie. De indiener van de klacht ontvangt informatie over de diensten die de doorverwezen instantie kan leveren, zodat duidelijk is waarvoor men bij welke organisatie terecht kan. In sommige gevallen kan het instituut de klacht rechtstreeks doorsturen naar een andere instantie. Hiervoor is altijd de toestemming van de indiener van de klacht vereist, tenzij er een samenwerkingsprotocol bestaat tussen het instituut en de betreffende instantie.

Op deze manier verzekert het instituut het “no-wrong-door”-principe voor de burger en wordt ontmoediging door herhaalde en nutteloze doorverwijzingen vermeden.

Indien het instituut wel bevoegd is maar de klacht betrekking heeft op een beleidsinstantie of organisatie, wordt de indiener van de klacht eerst aangeraden om gebruik te maken van de interne klachtenprocedure van de betrokken instantie. Als de reactie op deze interne procedure binnen een redelijke termijn uitblijft of als onvoldoende wordt ervaren, kan het instituut verdere ondersteuning bieden.

Eerstelijnsbijstand en advies

Wanneer een discriminatieklacht binnen de bevoegdheid van het instituut valt, wordt de indiener van de klacht geïnformeerd over het recht op non-discriminatie en de beschikbare middelen om dit recht af te dwingen. Er zijn drie vormen van eerstelijnsbijstand die het instituut kan bieden. Ten eerste informatieverstrekking, waarbij het instituut de indiener van de klacht informeert over wat discriminatie is volgens de Vlaamse antidiscriminatiedecreten, evenals de mogelijke stappen die de indiener van de klacht

kan ondernemen. Het kan hierbij ook wijzen op de mogelijkheden binnen het instituut, zoals bemiddeling of oordeelsvorming, en externe opties, zoals het starten van een burgerrechtelijke of in uitzonderlijke gevallen een strafprocedure. Ten tweede kan het instituut informatie vergaren, waarbij gegevens en documenten opgevraagd worden bij de indiener van de klacht, verweerder of derden om de situatie beter in kaart te brengen. Ten derde is er activering, waarbij het instituut onderzoekt welke stappen al zijn gezet en welke nog mogelijk zijn via andere kanalen. De indiener van de klacht wordt aangemoedigd om deze stappen te ondernemen en wordt gevraagd om na een afgesproken termijn terug te koppelen.

In al deze gevallen biedt het instituut ondersteuning bij het contacteren van de betrokken persoon of organisatie, of helpt het de indiener van de klacht zelfstandig een oplossing te zoeken. In sommige gevallen kan de eerstelijnsbijstand ook eenvoudig advies omvatten, bijvoorbeeld over welke formuleringen gebruikt kunnen worden bij het aankaarten van discriminatie. Het is mogelijk dat de klacht op deze manier wordt afgerond, bijvoorbeeld wanneer het voor de indiener van de klacht duidelijk wordt dat er geen discriminatie heeft plaatsgevonden, of wanneer de indiener van de klacht zelf aan de slag gaat met de informatie en met het advies van het instituut de nodige rechtsbescherming bereikt.

Bemiddeling

Indien de klacht niet kan worden afgerond op basis van eerstelijnsbijstand en advies, kan het instituut een bemiddeling opstarten en uitvoeren. Later wordt de procedure voor de voorbereiding en uitvoering van bemiddeling nader beschreven.

Wat gebeurde er met de klachten en meldingen?

In 2024 werden in totaal 1.072 klachten en 372 meldingen volledig behandeld. Tabel 7 geeft een overzicht van het aantal dossiers dat zonder gevolg werd afgesloten, werd doorverwezen of doorgestuurd, en waarin eerstelijnsbijstand of advies werd verleend. Daarnaast wordt ook aangegeven in hoeveel gevallen een bemiddelingstraject werd opgestart.

Tabel 7: Dossiers naar ondernomen stappen

Ondernomen stappen	Discriminatieklachten				Meldingen over mensenrechtenschendingen			
	2023		2024		2023		2024	
Advies verlenen	35%	(N=126)	40%	(N=427)	18%	(N=23)	35%	(N=131)
Bemiddeling	7%	(N=25)	9%	(N=92)	0%	(N=0)	0%	(N=0)
Doorverwijzen/-sturen	39%	(N=142)	27%	(N=288)	35%	(N=46)	27%	(N=99)
Afsluiten zonder gevolg	20%	(N=71)	25%	(N=265)	47%	(N=61)	38%	(N=142)
Totaal	100%	(N=364)	100%	(N=1072)	100%	(N=130)	100%	(N=372)

Van deze dossiers werden 265 klachtendossiers en 142 meldingsdossiers zonder gevolg afgesloten. Dit betekent dat bij één op de vier klachten en bijna vier op de tien meldingen geen verdere actie kon worden ondernomen. In 2023 werden er 71 klachten (20%) en 61 meldingen (47%) afgesloten zonder gevolg.

Verder werd in dossiers waarin we in 2024 actie ondernamen iets meer dan een kwart van de klachten en meldingen (N=387) doorgestuurd of doorverwezen naar in totaal 94 verschillende instanties of organisaties die beter geplaatst

waren om de klacht of melding te behandelen. De meeste dossiers werden overgemaakt aan Unia (N=126). Er werden ook een tiental dossiers overgemaakt aan zowel het Instituut voor de Gelijkheid van Vrouwen en Mannen, het Kinderrechtencommissariaat, Myria, juridische eerstelijnsbijstand als consumenten ombudsdiensten. In 2023 werden 39% van de klachtendossiers (N=142) en 35% van de meldingen (N=46) doorgestuurd naar een organisatie. Ook toen was Unia de organisatie waar het meeste dossiers (N=68) naar werden doorgestuurd.

Tabel 8: Dossiers naar instanties of organisaties waarnaar we doorverwezen of doorstuurden

Doorverwezen of doorgestuurd naar	2023		2024	
Unia	36%	(N=68)	33%	(N=126)
Juridische eerstelijnsbijstand	4%	(N=8)	4%	(N=15)
CAW	3%	(N=6)	3%	(N=13)
Instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen	5%	(N=9)	3%	(N=10)
Kinderrechtencommissariaat	2%	(N=3)	2%	(N=9)
Consumentenombudsdienst	3%	(N=5)	2%	(N=9)
Myria	1%	(N=2)	2%	(N=9)
Andere	46%	(N=87)	51%	(N=196)
Totaal	100%	(N=188)	100%	(N=387)

Adviesdossiers in cijfers

In 2024 werd in vier op tien klachten (N=427) en 35% van de meldingen (N=131) eerstelijnsbijstand of advies verleend. Deze eerstelijnsbijstand gaat standaard vooraf aan een mogelijke bemiddeling. In veel gevallen stelt de aangereikte informatie over de mogelijkheden rond het afdwingen van rechten indieners in staat om zelf vervolgstappen te ondernemen. Dit zorgt ervoor dat veel conflicten al worden gedeblokkeerd zonder dat formele bemiddeling nodig is. In 2023 werd in 35% van de klachten (N=126) advies of eerstelijnsbijstand verleend, net zoals in 18% van de meldingen (N=23).

Tabel 9: Adviesdossiers naar beleidsdomein

Beleidsdomeinen	Discriminatieklachten				Meldingen over mensenrechtenschendingen			
	2023		2024		2023		2024	
Onderwijs	30%	(N=38)	33%	(N=143)	30%	(N=7)	19%	(N=25)
Wonen	26%	(N=33)	16%	(N=67)	26%	(N=6)	18%	(N=23)
Werk	9%	(N=11)	10%	(N=44)	4%	(N=1)	8%	(N=11)
Welzijn	5%	(N=6)	7%	(N=32)	22%	(N=5)	27%	(N=35)
Sport	7%	(N=9)	6%	(N=25)	4%	(N=1)	3%	(N=4)
Openbaar vervoer	6%	(N=7)	8%	(N=34)	0%	(N=0)	2%	(N=3)
Ruimtelijke ordening	2%	(N=2)	4%	(N=16)	0%	(N=0)	2%	(N=2)
Cultuur	4%	(N=5)	3%	(N=14)	9%	(N=2)	2%	(N=3)
Toerisme	4%	(N=5)	3%	(N=11)	4%	(N=1)	2%	(N=2)
Kinderopvang	2%	(N=2)	1%	(N=3)	0%	(N=0)	0%	(N=0)
Andere	16%	(N=20)	16%	(N=68)	22%	(N=5)	38%	(N=50)
Onbekend	1%	(N=1)	1%	(N=6)	0%	(N=0)	4%	(N=5)

In de dossiers waarin we in 2024 advies verleenden, werd veruit het vaakst melding gemaakt van directe discriminatie (44%). Indirecte discriminatie, de weigering van een verzoek tot redelijke aanpassingen (RA) voor personen met een handicap en (seksuele) intimidatie kwamen elk minder vaak voor, met percentages tussen de 15% en 18%.

In 2024 werd het meeste advies en eerstelijnsbijstand over discriminatieklachten verleend binnen de beleidsdomeinen onderwijs (33%), wonen (16%), werk (10%) en openbaar vervoer (8%). Bij meldingen ging het vooral over dossiers binnen de domeinen welzijn (27%), wonen (18%), onderwijs (19%) en werk (8%). In 2023 was de trend heel vergelijkbaar. Het instituut biedt het meeste advies en eerstelijnsbijstand bij discriminatieklachten over onderwijs en wonen.

Opvallend is de sterke daling in het gebruik van de overkoepelende term 'ongelijke behandeling', waarmee indieners van klachten aangeven dat ze zich gediscrimineerd voelen. Ten opzichte van het opstartjaar heeft het instituut in 2024 ingezet op het herkwalficeren van deze term naar een meer specifieke discriminatievorm. Dit verklaart deels de stijging van bijna alle andere vormen van discriminatie.

Tabel 10: Adviesdossiers (klachten) naar vorm van discriminatie

Vorm van discriminatie	2023		2024	
Ongelijke behandeling	42%	(N=53)	29%	(N=124)
Directe discriminatie	23%	(N=29)	41%	(N=176)
Indirecte discriminatie	7%	(N=9)	17%	(N=74)
Verzoek RA	27%	(N=34)	18%	(N=78)
(Seksuele) intimidatie	10%	(N=12)	15%	(N=64)
Opdracht geven tot discriminatie	0%	(N=0)	0,2%	(N=1)
Onbekend	1%	(N=1)	1%	(N=5)

In 2024 betroffen de meeste adviezen discriminatie op basis van handicap (33%), raciale kenmerken en nationaliteit (27%) en gezondheidstoestand (21%). De top 3 van discriminatiegronden was in 2024 dezelfde als in 2023. Discriminatie op basis van geloof of levensbeschouwing steeg opvallend van 8% naar 19%. Andere discriminatiegronden die in meer dan één op tien gevallen werden aangehaald in de adviesdossiers waren fysieke of genetische eigenschap (14%) en sociale positie (10%) in 2024.

Tabel 11: Adviesdossiers (klachten) naar discriminatiegrond

Discriminatiegrond	2023		2024	
Raciale kenmerken en nationaliteit	35%	(N=44)	27%	(N=117)
Handicap	38%	(N=48)	33%	(N=140)
Gezondheidstoestand	17%	(N=21)	21%	(N=89)
Fysieke of genetische eigenschap	14%	(N=18)	14%	(N=59)
Sociale positie	6%	(N=7)	10%	(N=43)
Vermogen	9%	(N=11)	8%	(N=36)
Leeftijd	6%	(N=7)	8%	(N=33)
Geloof of levensbeschouwing	8%	(N=10)	19%	(N=79)
Geslacht*	7%	(N=9)	6%	(N=27)
Taal	3%	(N=4)	5%	(N=20)
Burgerlijke staat	4%	(N=5)	5%	(N=20)
Genderidentiteit	5%	(N=6)	2%	(N=10)
Genderexpressie	4%	(N=5)	2%	(N=9)
Politieke overtuiging	0%	(N=0)	1%	(N=3)
Syndicale overtuiging	0%	(N=0)	0,5%	(N=2)
Seksuele geaardheid	2%	(N=3)	1%	(N=6)
Geboorte	0%	(N=0)	0%	(N=0)
Andere	5%	(N=6)	4%	(N=17)
Onbekend	6%	(N=7)	4%	(N=16)

* (m.i.v. gelijkgestelde kenmerken zwangerschap, bevalling, moederschap, geslachtsverandering)

In 2024 werden de meeste eerstelijnsadviezen verleend over schendingen van het recht op een menswaardig leven (27%), het recht op inclusie voor personen met een handicap (16%) en het recht op gezinsleven (12%). Het verbod op discriminatie was minder prominent (11% t.o.v. 26% in 2023). Nieuwe thema's waren het recht op vrijheid en veiligheid (11%) en het recht op een eerlijk proces (7%). De categorie 'Andere' vertegenwoordigde 40% van de adviezen.

Tabel 12: Adviesdossiers (meldingen) naar geschonden mensenrecht

Geschonden mensenrecht	2023		2024	
Recht op een menswaardig leven	17%	(N=4)	27%	(N=35)
Verbod op discriminatie	26%	(N=6)	11%	(N=15)
Recht op gezinsleven en familieleven	17%	(N=4)	12%	(N=16)
Recht op inclusie voor personen met een handicap	9%	(N=2)	16%	(N=21)
Recht op vrijheid en veiligheid	0%	(N=0)	11%	(N=14)
Recht op een eerlijk proces	0%	(N=0)	7%	(N=9)
Kinderrechten	13%	(N=3)	7%	(N=9)
Recht op privacy	4%	(N=1)	6%	(N=8)
Recht op onderwijs	0%	(N=0)	6%	(N=8)
Recht op eigendom	0%	(N=0)	3%	(N=4)
Vrijheid van gedachte, geweten en godsdienst	9%	(N=2)	5%	(N=6)
Vrijheid van mening en meningsuiting	9%	(N=2)	4%	(N=5)
Recht op leven	0%	(N=0)	2%	(N=2)
Andere	30%	(N=7)	40%	(N=53)
Onbekend	4%	(N=1)	3%	(N=4)

Bemiddeling klachten

Indien een klacht niet kan worden afgerond via eerstelijnsbijstand, kan het instituut een bemiddelingsopdracht opstarten. Bij bemiddeling gaan de betrokken partijen op een vertrouwelijke manier in overleg, onder begeleiding van een neutrale bemiddelaar. Dit proces, dat volledig vrijwillig is en bemiddelingsbereidheid van alle partijen vraagt, biedt partijen de kans om niet alleen zelf tot een concrete oplossing te komen, maar ook om inzicht te krijgen in elkaars standpunten en gedrag.

De bemiddelaar werkt vanuit een meerzijdige partijdigheid, wat betekent dat hij of zij onbevooroordeeld naar alle partijen kijkt en eventuele machtsongelijkheden tussen partijen kan compenseren. De bemiddelaar velt geen oordeel, maar begeleidt partijen om knopen te ontwarren, inzicht te krijgen en tot passende oplossingen te komen. Bemiddeling wordt op maat ingericht en kan diverse vormen aannemen. Zo kunnen partijen bijvoorbeeld via gesprekken (al dan niet online), schriftelijke communicatie of een combinatie daarvan in dialoog gaan. In veel gevallen zitten partijen samen rond de tafel. Partijen kunnen zich tijdens de bemiddeling laten bijstaan door een vertrouwenspersoon of raadsman, dit is niet verplicht.

Een bemiddeling kan leiden tot uiteenlopende, op maat gemaakte oplossingen, zoals:

- Het stopzetten van de discriminatie (in het geval deze voortdurend was);
- Toekenning van redelijke aanpassingen;
- Aanpassing van het interne beleid bij de verweerder;
- Excuses;
- Schadevergoeding;
- Wederzijds begrip, eventueel via een afsluitend gesprek.

Schets van het bemiddelingstraject

Opstart van het bemiddelingstraject.

Wanneer bemiddeling nuttig wordt geacht, worden de betrokken partijen geïnformeerd over de algemene bemiddelingsprincipes en -procedure, waarbij ook meegegeven wordt dat ze de mogelijkheid hebben om zich te laten bijstaan door een advocaat of een derde. Daarnaast worden ze uitgenodigd voor een eerste gesprek.

Het bemiddelingsproces.

De bemiddelaar organiseert een eerste gezamenlijk gesprek met de klager en de verweerder. Alle betrokkenen mogen zich laten bijstaan door een vertrouwenspersoon. De bemiddelaar neemt een onpartijdige houding aan en begeleidt het proces met oog voor de rechten en belangen van alle partijen. Het doel is om tot een oplossing te komen. Op een bepaald moment wordt beoordeeld of het resultaat van de bemiddeling afdoende is. Indien dat het geval is, wordt er een bindend bemiddelingsakkoord opgemaakt tussen de partijen. Wanneer dit niet uitgevoerd wordt, kan er opnieuw contact worden opgenomen met het instituut.

Mogelijke uitkomsten van bemiddeling

Eén of meerdere partijen zijn niet bereid tot bemiddeling.

Bemiddeling is enkel mogelijk wanneer beide partijen bereid zijn om eraan deel te nemen. Als er een vermoeden is van discriminatie en de verweerder weigert elke medewerking, is het meteen duidelijk dat bemiddeling geen geschikte weg is om rechtsbescherming of rechtsherstel te bekomen. Omgekeerd, wanneer de indiener van de klacht niet wenst deel te nemen aan de bemiddeling, terwijl de verweerder hier wel toe bereid is, kan de bemiddeling ook niet worden opgestart.

Bemiddeling afgerond met afdoend resultaat.

Wanneer het instituut oordeelt dat er een afdoend resultaat is bereikt, informeert de bemiddelaar alle betrokken partijen dat de bemiddeling afgerond is met resultaat. Als er concrete afspraken zijn gemaakt, ontvangen de partijen een ondertekend bemiddelingsakkoord met een gedetailleerde omschrijving van de bemiddelde oplossing, alsook de manier

waarop de betreffende partij(en) het resultaat zullen uitvoeren. Als het instituut melding ontvangt dat de gemaakte afspraken van de bemiddelde oplossing niet tot een begin van uitvoering leiden of niet nageleefd worden, dan stelt het instituut vast dat bemiddeling alsnog niet tot een afdoend resultaat heeft geleid.

Bemiddeling afgerond zonder resultaat.

Als de bemiddeling niet tot een resultaat leidt, wordt er een beknopte verklaring opgesteld waarin staat dat er geen (bemiddelde) oplossing werd bereikt. Deze verklaring wordt aan alle betrokken partijen gecommuniceerd. Om de vertrouwelijkheid te bewaren, bevat het eindrapport geen verdere details. Mits toestemming van de indiener van de klacht wordt de klacht zonder enige appreciatie erover vanwege de bemiddelaar, samen met eventuele bewijsstukken, aan de Geschillenkamer overgemaakt.

Bemiddelingsdossiers in cijfers

In 2024 werd voor bijna één op tien klachtendossiers (N=92) een bemiddelingstraject nuttig geacht. Tabel 13 geeft een overzicht van de resultaten van deze trajecten voor de dossiers waarin in 2024 bemiddeling werd opgestart.

Tabel 13: Bemiddelingsdossiers naar fase in 2024

	Bemiddelingsdossiers	
Bemiddeling nuttig, maar nog niet opgestart	4%	(N=4)
Eén of meerdere partijen niet bereid tot bemiddeling	33%	(N=30)
Bemiddeling nog lopende	13%	(N=12)
Bemiddeling afgerond, maar leidde niet tot resultaat	26%	(N=24)
Bemiddeling afgerond en leidde tot resultaat	24%	(N=22)
Totaal	100%	(N=92)

Van deze 92 dossiers werd er in 30 gevallen uiteindelijk geen bemiddeling opgestart omdat één of meerdere partijen niet bereid waren om daadwerkelijk deel te nemen aan een bemiddelingstraject. In 58 dossiers werd een bemiddelingstraject wel aangevat. Daarvan werd de bemiddeling in 22 dossiers succesvol afgerond met een afdoend resultaat; werd de bemiddeling in 24 dossiers afgerond, maar zonder resultaat; en werd de bemiddeling in 12 dossiers opgestart, maar was het traject nog niet afgerond in 2024. Tot slot zijn er 4 dossiers waarin bemiddeling nuttig wordt geacht, maar nog niet is opgestart.

De meeste bemiddelingsdossiers hadden betrekking op de weigering van een verzoek tot redelijke aanpassingen (43%) en directe discriminatie (35%). Deze verdeling komt grotendeels overeen met die van 2023. Het aandeel dossiers over indirecte discriminatie nam echter toe, van 12% naar 23%. Dossiers met betrekking tot (seksuele) intimidatie bleven stabiel rond 9%. Opdracht geven tot discriminatie en gevallen met een onbekend type discriminatie bleven uitzonderlijk, elk goed voor één dossier.

Tabel 14: Bemiddelingsdossiers naar vorm van discriminatie

Vorm van discriminatie	2023		2024	
Ongelijke behandeling	12%	(N=3)	22%	(N=20)
Directe discriminatie	40%	(N=10)	35%	(N=32)
Indirecte discriminatie	12%	(N=3)	23%	(N=21)
Verzoek RA	44%	(N=11)	43%	(N=40)
(Seksuele) intimidatie	8%	(N=2)	9%	(N=8)
Opdracht geven tot discriminatie	0%	(N=0)	1%	(N=1)
Onbekend	0%	(N=0)	1%	(N=1)

De meeste bemiddelingsdossiers in 2024 situeerenzichbinnenhetbeleidsdomeinonderwijs (37%), wat een toename is ten opzichte van 2023 (28%). Wonen blijft een belangrijk thema, al daalde het aandeel van 32% naar 18%. Welzijn kende daarentegen een sterke stijging van 4% naar 15%, en ook sport steeg van 4%

naar 10%. Andere beleidsdomeinen, zoals werk, openbaar vervoer, ruimtelijke ordening en cultuur, blijven een heel beperkt aandeel van de bemiddelingsdossiers vertegenwoordigen. Voor toerisme en kinderopvang werden geen bemiddelingsdossiers geregistreerd.

Tabel 15: Bemiddelingsdossiers naar beleidsdomein

Beleidsdomeinen	2023		2024	
Onderwijs	28%	(N=7)	37%	(N=34)
Wonen	32%	(N=8)	18%	(N=17)
Werk	12%	(N=3)	7%	(N=6)
Welzijn	4%	(N=1)	15%	(N=14)
Sport	4%	(N=1)	10%	(N=9)
Openbaar vervoer	4%	(N=1)	4%	(N=4)
Ruimtelijke ordening	8%	(N=2)	4%	(N=4)
Cultuur	8%	(N=2)	1%	(N=1)
Toerisme	4%	(N=1)	0%	(N=0)
Kinderopvang	0%	(N=0)	0%	(N=0)
Andere	8%	(N=2)	14%	(N=13)
Onbekend	0%	(N=0)	0%	(N=0)

In 2024 bleef handicap de meest voorkomende discriminatiegrond in de bemiddelingsdossiers, met een stijging van 48% naar 58%. Ook gezondheidstoestand kende een forse toename, van 8% naar 37%, evenals fysieke of genetische eigenschap (van 8% naar 26%). De discriminatiegronden raciale kenmerken en nationaliteit bleven relatief stabiel rond iets meer

dan 20%. Verder werden de discriminatiegronden sociale positie, vermogen, leeftijd, geloof of levensbeschouwing en burgerlijke staat elk in ongeveer één op de tien dossiers vermeld. Voor genderidentiteit, genderexpressie en syndicale of politieke overtuiging waren er in 2024 slechts één of twee dossiers.

Tabel 16: Bemiddelingsdossiers naar discriminatiegrond

Discriminatiegrond	2023		2024	
Raciale kenmerken en nationaliteit	24%	(N=6)	22%	(N=20)
Handicap	48%	(N=12)	58%	(N=53)
Gezondheidstoestand	8%	(N=2)	37%	(N=34)
Fysieke of genetische eigenschap	8%	(N=2)	26%	(N=24)
Sociale positie	8%	(N=2)	9%	(N=8)
Vermogen	12%	(N=3)	8%	(N=7)
Leeftijd	12%	(N=3)	14%	(N=13)
Geloof of levensbeschouwing	8%	(N=2)	12%	(N=11)
Geslacht*	4%	(N=1)	2%	(N=2)
Taal	4%	(N=1)	5%	(N=5)
Burgerlijke staat	4%	(N=1)	8%	(N=7)
Genderidentiteit	4%	(N=1)	2%	(N=2)
Genderexpressie	4%	(N=1)	2%	(N=2)
Politieke overtuiging	0%	(N=0)	1%	(N=1)
Syndicale overtuiging	0%	(N=0)	1%	(N=1)
Seksuele geaardheid	0%	(N=0)	2%	(N=2)
Geboorte	0%	(N=0)	0%	(N=0)
Andere	0%	(N=0)	3%	(N=3)
Onbekend	0%	(N=0)	0%	(N=0)

* (m.i.v. gelijkgestelde kenmerken zwangerschap, bevalling, moederschap, geslachtsverandering)

Oordelen

Bij het Vlaams Mensenrechteninstituut kan een discriminatieklacht worden ingediend door een persoon of organisatie. Wanneer bemiddeling geen oplossing biedt en de indiener van de klacht hiermee instemt, maakt het instituut de klacht over aan de Geschillenkamer. Deze beoordeelt of er sprake is van discriminatie zoals vermeld in het decreet van 10 juli 2008 of het decreet van 8 mei 2002, met uitzondering van discriminatie op basis van taal. De procedure bij de Geschillenkamer staat volledig los van het bemiddelingstraject. De Geschillenkamer

Procedure

Een procedure bij de Geschillenkamer is laagdrempelig, snel en gratis. De indiener van de klacht kan de procedure zelfstandig voeren, zonder verplichting tot juridische bijstand, maar kan zich ook laten bijstaan of vertegenwoordigen door een familielid, vriend, organisatie of advocaat. De procedure is eenvoudig genoeg om ook zonder juridische hulp te doorlopen.

Veel verzoeken die in de tweede helft van 2024 werden ingediend, lopen door in het daaropvolgende jaar. Toch kunnen we nu al een

behandelt uitsluitend discriminatieklachten en geen andere mensenrechtenschendingen.

De Geschillenkamer is een afzonderlijk orgaan van het Vlaams Mensenrechteninstituut. Ze bestaat uit experts in mensenrechten en het anti-discriminatierecht. Zij hebben ervaring in de magistratuur, advocatuur en academische wereld. De Geschillenkamer oordeelt onafhankelijk en onpartijdig over de discriminatieklacht en spreekt een niet-bindend, gemotiveerd oordeel uit.

overzicht geven van de aard van de verzoeken uit 2024.

In totaal ontving de Geschillenkamer 41 verzoeken om een oordeel. In 5 dossiers wordt de indiener van de klacht bijgestaan door een advocaat, terwijl de verweerder in 19 gevallen juridische bijstand heeft. In 8 dossiers is een minderjarige betrokken. Bijna alle indieners van de klachten zijn natuurlijke personen, terwijl verweerders vooral private rechtspersonen (N=23) of publieke rechtspersonen (N=16) zijn.

Tabel 17: Kenmerken indieners van klachten en verweerders

	Indiener van de klacht		Verweerder	
Bijstand advocaat	12%	(N=5)	46%	(N=19)
Natuurlijke persoon	98%	(N=40)	5%	(N=2)
Private rechtspersoon	2%	(N=1)	56%	(N=23)
Publieke rechtspersoon	0%	(N=0)	39%	(N=16)

De geografische verdeling naar provincie toont dat in 2024 de meeste verzoeken afkomstig waren uit Oost-Vlaanderen, goed voor 34% (N=14). Antwerpen volgde met 20% (N=8), terwijl West-Vlaanderen en Vlaams-

Brabant elk 15% (N=6) van de verzoeken voor hun rekening namen. Limburg registreerde 12% (N=5) en Brussel was goed voor 5% (N=2) van de verzoeken.

Tabel 18: Verzoeken naar provincie

Locatie	Verzoeken	
Oost-Vlaanderen	34%	(N=14)
Antwerpen	20%	(N=8)
West-Vlaanderen	15%	(N=6)
Vlaams-Brabant	15%	(N=6)
Limburg	12%	(N=5)
Brussel	5%	(N=2)

De Geschillenkamer behandelde dossiers in verband met discriminatie op grond van handicap, burgerlijke staat, sociale positie, vermogen, geslacht, leeftijd, zogenaamd ras, huidskleur, afkomst of etnische afstamming.

De behandelde dossiers waren zeer uiteenlopend:

- het niet afsluiten van een huurovereenkomst,
- het toegangsbeleid in een recyclagepark,
- het al dan niet mogen gebruiken van vertaalsoftware in een sales-opleiding,
- het beleid van een school op het vlak van duurzame en affectieve relaties tussen personeelsleden,
- het prijsbeleid van assistentiewoningen,
- het vervroegd beëindigen van een rijopleiding,
- parkeerbeleid voor personen met een handicap,
- verbod op lange zwemkleding,
- toegankelijkheid van een verkocht appartement, en
- de afvalbelasting binnen een gemeente.

In de meeste verzoeken om een oordeel wordt handicap als mogelijke discriminatiegrond vermeld, goed voor 26 verzoeken (63%). Daarnaast werd in 9 verzoeken (22%) verwezen naar leeftijd als mogelijke discriminatiegrond, terwijl burgerlijke staat en gezondheidstoestand elk in 6 verzoeken (15%) wordt aangehaald.

Andere vaak voorkomende discriminatiegronden waren fysieke of genetische eigenschap, zogenaamd ras en nationale of etnische afstamming, elk van toepassing in 5 verzoeken (12%). In 4 verzoeken (10%) wordt verwezen naar geslacht als mogelijke discriminatiegrond, terwijl vermogen werd ingeroepen in 3 gevallen (7%).

Minder vaak voorkomende discriminatiegronden waren geloof of levensbeschouwing, sociale positie, huidskleur en afkomst, die elk in 2 verzoeken (5%) werden genoemd. Gezins-

verantwoordelijkheden, seksuele oriëntatie en nationaliteit kwamen elk één keer voor. Naar geboorte, politieke overtuiging, syndicale overtuiging en taal als discriminatiegrond werd in 2024 in geen enkel verzoek verwezen.

Let op, bij de ingediende verzoeken om een oordeel worden vaak meerdere discriminatiegronden tegelijk aangehaald. Hierdoor ligt de som van de gerapporteerde percentages boven de 100% en is het aantal vermeldingen van discriminatiegronden hoger dan het totale aantal unieke verzoeken. Dezelfde opmerking geldt voor de rapportering naar beleidsdomein. Daarnaast is het belangrijk te onderstrepen dat de Geschillenkamer voor verzoeken waarover zij nog geen oordeel heeft uitgesproken, nog geen formele kwalificatie van de discriminatiegrond en discriminatievorm heeft toegekend.

Tabel 19: Verzoeken naar discriminatiegrond

Discriminatiegrond	Verzoeken	
Handicap	63%	(N=26)
Leeftijd	22%	(N=9)
Burgerlijke staat	15%	(N=6)
Gezondheidstoestand	15%	(N=6)
Fysieke of genetische eigenschap	12%	(N=5)
Zogenaamd ras	12%	(N=5)
Nationale of etnische afstamming	12%	(N=5)
Geslacht	10%	(N=4)
Vermogen	7%	(N=3)
Geloof of levensbeschouwing	5%	(N=2)
Sociale positie	5%	(N=2)
Huidskleur	5%	(N=2)
Afkomst	5%	(N=2)
Gezinsverantwoordelijkheden	2%	(N=1)
Seksuele oriëntatie	2%	(N=1)
Nationaliteit	2%	(N=1)
Geboorte	0%	(N=0)
Politieke overtuiging	0%	(N=0)
Syndicale overtuiging	0%	(N=0)
Taal	0%	(N=0)

Tabel 20: Verzoeken naar discriminatievorm

Discriminatiegrond	Verzoeken	
Directe discriminatie	56%	(N=23)
Indirecte discriminatie	39%	(N=16)
Weigeren van redelijke aanpassingen	44%	(N=18)
Intimidatie	20%	(N=8)
Seksuele intimidatie	0%	(N=0)
Opdracht tot discrimineren	2%	(N=1)
Behandeling discriminatieklacht	2%	(N=1)
Represailles	0%	(N=0)

Als het gaat om de beleidsdomeinen waarover verzoeken zijn ingediend, vormen onderwijs (N=11), wonen (N=7), welzijn, gezin en gezondheid (N=7) en bestuur (N=7) de top vier.

Verder situeren de verzoeken zich in de beleidsdomeinen sport (N=6), mobiliteit en openbaar vervoer (N=4) en werk (N=3). In telkens één verzoek gaat het over cultuur, toerisme, ruimtelijke ordening en stedenbouw, economie en financiën, en jeugd (N=1).

Tabel 21: Verzoeken naar beleidsdomein

Beleidsdomein	Verzoeken	
Onderwijs	27%	(N=11)
Wonen	17%	(N=7)
Welzijn, gezin en gezondheid	17%	(N=7)
Bestuur	17%	(N=7)
Sport	15%	(N=6)
Mobiliteit en openbaar vervoer	10%	(N=4)
Werk	7%	(N=3)
Cultuur	2%	(N=1)
Toerisme	2%	(N=1)
Ruimtelijke ordening en stedenbouw	2%	(N=1)
Economie en financiën	2%	(N=1)
Jeugd	2%	(N=1)
Wetenschap en innovatie	0%	(N=0)
Media	0%	(N=0)
Natuur en milieu	0%	(N=0)

Niet alle ingediende verzoeken worden effectief behandeld. Na ontvangst van de klacht voert de Geschillenkamer een voorlopig onderzoek uit om te bepalen of ze bevoegd is en de klacht mag beoordelen. Als dat op het eerste gezicht het geval is, brengt de Geschillenkamer de standpunten van de betrokken partijen in kaart.

Na dit voorlopig onderzoek verklaarde de Geschillenkamer zich in 1 van de 12 dossiers waarin ze in 2024 een oordeel velde, niet bevoegd. In twee gevallen trokken indieners van klachten hun verzoek zelf in omdat ze de procedure niet wilden voortzetten.

Wanneer de Geschillenkamer bevoegd is en de klacht in behandeling neemt, verzamelt ze de standpunten en overtuigingsstukken van alle betrokken partijen volgens het principe van ‘hoor en wederhoor’. Iedere partij wordt gehoord en krijgt de kans om haar standpunt toe te lichten en te reageren op de standpunten van de tegenpartij. Eerst bezorgt de verweerder zijn standpunt en overtuigingsstukken. Daarna mag de indiener van de klacht hierop reageren, waarna de verweerder nog een antwoord op dit standpunt kan geven. Elke partij heeft hiervoor 20 werkdagen, waardoor het verzamelen van de standpunten en overtuigingsstukken door-gaans drie maanden duurt. Als meerdere

betrokkenen zich bij de procedure voegen, kan dit oplopen tot vijf maanden. De Geschillenkamer kan ook deskundigen en getuigen bevragen, en informatie opvragen. De partijen kunnen hierop steeds reageren.

In de meeste gevallen organiseert de Geschillenkamer een zitting, waarvoor alle betrokken partijen worden uitgenodigd. Partijen kunnen ook zelf een zitting aanvragen. Tijdens de hoorzitting stellen de leden van de Geschillenkamer vragen aan de partijen. Zittingen zijn in principe openbaar en worden vooraf aangekondigd op de website. Op verzoek van de partijen kan de Geschillenkamer beslissen dat partijen de zitting online kunnen bijwonen. In sommige gevallen blijkt na het bestuderen van de ingediende stukken en standpunten dat de Geschillenkamer over voldoende informatie beschikt om een oordeel te vellen. In dat geval kan worden beslist om geen zitting te houden.

In 2024 organiseerde de Geschillenkamer 17 hoorzittingen.

Tabel 22: Oordelen naar uitspraak

	Oordelen	
Discriminatie	5	(45%)
Geen discriminatie	6	(55%)
Totaal	11	(100%)

In 2024 publiceerde de Geschillenkamer 12 oordelen. De volledige oordelen zijn beschikbaar in de oordelendatabank van de Geschillenkamer op de website van het Vlaams Mensenrechteninstituut. Er wordt naar gestreefd de oordelen steeds in heldere taal op te stellen samen met een beknopte samenvatting. In één oordeel verklaarde de Geschillenkamer zich niet bevoegd om te oordelen over de klacht omdat de situatie een verschil in behandeling betrof tussen een federale integratietegemoetkoming voor personen met een handicap en een Vlaams zorgbudget voor ouderen met een zorgnood. De Geschillenkamer heeft haar onbevoegdheid hier uitgesproken op grond

Op het einde van de procedure oordeelt de Geschillenkamer of er sprake is van discriminatie en kan ze in haar oordeel aanbevelingen doen om bepaalde maatregelen te nemen. De Geschillenkamer onderbouwt haar oordeel zorgvuldig en formuleert in duidelijke taal hoe ze tot haar beslissing is gekomen. Het oordeel wordt aan alle betrokken partijen bezorgd en gepubliceerd op de website. De naam van betrokken natuurlijke personen wordt niet vermeld, maar die van rechtspersonen wel, tenzij de Geschillenkamer op eigen initiatief of op vraag van één van de partijen om gewichtige redenen anders beslist. Hoewel de oordelen gezaghebbend zijn door de expertise en het officiële mandaat van de Geschillenkamer, zijn ze niet juridisch bindend en kunnen ze niet worden afgedwongen. Een procedure voor de Geschillenkamer sluit niet uit dat een rechtbank dezelfde feiten beoordeelt.

van artikel 14 van het Oprichtingsdecreet, samen gelezen met artikel 21 van het Gelijkekansendecreet. Hieruit volgt dat de Geschillenkamer niet bevoegd is om te oordelen over een klacht wanneer de situatie die aanleiding gaf tot de klacht, voorzien werd door of krachtens een decreet, of voortvloeit uit de toepassing ervan.

In vijf van de elf ontvankelijke dossiers werd een schending van het Gelijkekansendecreet vastgesteld. Tabel 22 geeft een kort overzicht van deze dossiers, een uitgebreide bespreking van deze oordelen is beschikbaar in de oordelendatabank van de Geschillenkamer.

Tabel 23: Overzicht oordelen waarin een schending van het Gelijkekansendecreet werd vastgesteld

Oordeelnummer	Discriminatiegrond									Schending Gelijkekansendecreet			
	Handicap	Gezondheidstoestand	Burgerlijke staat	Geloof of levensbeschouwing	Geslacht	Zogenaamd ras	Nationale of etnische afstamming	Afkomst	Huidskleur	Directe discriminatie	Indirecte discriminatie	Verzoek RA	Onzorgvuldige klachtenbehandeling
2024-2	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●
2024-4	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●
2024-6	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●
2024-8	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●
2024-11	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●
Totaal	1	1	1	2	2	3	3	1	1	1	3	1	1

Opvolging van oordelen

Wanneer de Geschillenkamer discriminatie vaststelt, kan zij aanbevelingen formuleren ten aanzien van de betrokken partij. Deze aanbevelingen kunnen zowel individuele als structurele maatregelen omvatten. Zo kan worden gevraagd dat een school redelijke aanpassingen doorvoert voor een leerling met een handicap en/of haar beleid op dit vlak aanpast. Het Vlaams Mensenrechteninstituut volgt de oordelen van de Geschillenkamer actief en systematisch op. Daarbij wordt nagegaan in welke mate de verweerder de aanbevolen maatregelen implementeert, zowel op individueel als op structureel niveau. Het stelt hierbij vast of de aanbevolen maatregelen volledig, gedeeltelijk of niet zijn uitgevoerd.

De indiener van de klacht wordt geïnformeerd over de opvolging en krijgt de mogelijkheid om hierop te reageren. Mits toestemming van de verweerder wordt een samenvatting van de

genomen maatregelen toegevoegd aan het openbare oordeel op de website. Dit draagt bij aan de transparantie en versterkt de effectiviteit en geloofwaardigheid van de Geschillenkamer. Indien de aanbevelingen niet of onvoldoende worden nageleefd, kan een nieuwe klacht ingediend worden als er voldoende nieuwe elementen aanwezig zijn. Daarnaast blijft het steeds mogelijk om een gerechtelijke procedure op te starten.

Het duurt meestal enige tijd voordat duidelijk is welke maatregelen een verweerder heeft genomen. In 2024 werden drie opvolgingsdossiers afgesloten. In twee gevallen zijn de aanbevolen maatregelen naar aanleiding van het oordeel van de Geschillenkamer volledig geïmplementeerd. In één dossier werden de aanbevolen collectieve maatregelen uitgevoerd, maar bleef de aanbevolen individuele maatregel achterwege.

Focus: Dossiers

Brussels Hoofdstedelijk Gewest in cijfers

Het instituut rapporteert ook over de klachten en meldingen in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. In het tweetalige gebied Brussel-Hoofdstad is het instituut enkel bevoegd voor situaties die verband houden met gemeenschapsbevoegdheden en betrekking hebben op eentalig Nederlandstalige instellingen, zoals onderwijsinstellingen, culturele instellingen en door de Vlaamse Gemeenschap erkende kinderopvang. In het tweetalige gebied Brussel-Hoofdstad is het instituut niet bevoegd voor situaties die onder gewestelijke bevoegdheden vallen. In 2024 ontving het instituut 26 discriminatieklachten en 6 meldingen over schendingen van mensenrechten uit het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

Tabel 24: Klachten en meldingen in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest

Ontvangen	2023		2024	
Discriminatieklachten	7	(78%)	26	(81%)
Meldingen over mensenrechtenschendingen	2	(22%)	6	(19%)
Totaal	9	(100%)	32	(100%)

De meeste discriminatieklachten situeerden zich in de domeinen onderwijs (12 dossiers, 46%) en werk (7 dossiers, 27%). Daarnaast werden er klachten geregistreerd binnen de beleidsdomeinen wonen, welzijn, openbaar vervoer en cultuur.

Tabel 25: Ontvangen klachten en meldingen in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest naar beleidsdomein

Beleidsdomeinen	Discriminatieklachten				Meldingen over mensenrechtenschendingen			
	2023		2024		2023		2024	
Onderwijs	0%	(N=0)	46%	(N=12)	50%	(N=1)	33%	(N=2)
Wonen	14%	(N=1)	4%	(N=1)	50%	(N=1)	0%	(N=0)
Werk	43%	(N=3)	27%	(N=7)	0%	(N=0)	0%	(N=0)
Welzijn	14%	(N=1)	8%	(N=2)	0%	(N=0)	0%	(N=0)
Sport	0%	(N=0)	0%	(N=0)	0%	(N=0)	0%	(N=0)
Openbaar vervoer	14%	(N=1)	4%	(N=1)	0%	(N=0)	0%	(N=0)
Ruimtelijke ordening	0%	(N=0)	0%	(N=0)	0%	(N=0)	17%	(N=1)
Cultuur	0%	(N=0)	4%	(N=1)	0%	(N=0)	0%	(N=0)
Toerisme	0%	(N=0)	0%	(N=0)	0%	(N=0)	0%	(N=0)
Kinderopvang	0%	(N=0)	0%	(N=0)	0%	(N=0)	0%	(N=0)
Andere	14%	(N=1)	19%	(N=5)	50%	(N=1)	67%	(N=4)
Onbekend	0%	(N=0)	0%	(N=0)	0%	(N=0)	0%	(N=0)

In 4 op de 10 klachten werd melding gemaakt van directe discriminatie (38%), terwijl in bijna 1 op de 3 gevallen sprake was van een weigering om redelijke aanpassingen (RA) voor personen met een handicap. 1 op de 5 dossiers maakte melding van (seksuele) intimidatie. Daarnaast werd in 4 op de 10 klachten de bredere categorie

‘ongelijke behandeling’ gebruikt. Aangezien een klacht meerdere vormen van discriminatie kan omvatten, tellen de onderstaande percentages op tot 135%. Dat betekent dat er gemiddeld 1,35 vormen van discriminatie per dossier werden geregistreerd.

Tabel 26: Ontvangen klachten in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest naar vorm van discriminatie

Vorm van discriminatie	2023		2024	
Ongelijke behandeling	29%	(N=2)	38%	(N=10)
Directe discriminatie	43%	(N=3)	38%	(N=10)
Indirecte discriminatie	0%	(N=0)	4%	(N=1)
Verzoek RA	14%	(N=1)	31%	(N=8)
(Seksuele) intimidatie	29%	(N=2)	19%	(N=5)
Opdracht geven tot discriminatie	0%	(N=0)	0,0%	(N=0)
Onbekend	0%	(N=0)	4%	(N=1)

De 4 meest gemelde discriminatiegronden in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest komen overeen met die in de Vlaamse Gemeenschap en het Vlaamse Gewest: raciale kenmerken en nationaliteit (35%), handicap (31%), gezondheidstoestand (27%) en fysieke of genetische eigenschap (15%). Daarnaast vermeldden 2 dossiers taal als discriminatiegrond.

Tabel 27: Ontvangen klachten in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest naar discriminatiegrond

Discriminatiegrond	2023		2024	
Raciale kenmerken en nationaliteit	43%	(N=3)	35%	(N=9)
Handicap	29%	(N=2)	31%	(N=8)
Gezondheidstoestand	14%	(N=1)	27%	(N=7)
Fysieke of genetische eigenschap	14%	(N=1)	15%	(N=4)
Sociale positie	0%	(N=0)	0%	(N=0)
Vermogen	0%	(N=0)	4%	(N=1)
Leeftijd	29%	(N=2)	4%	(N=1)
Geloof of levensbeschouwing	43%	(N=3)	8%	(N=2)
Geslacht*	29%	(N=2)	0%	(N=0)
Taal	0%	(N=0)	8%	(N=2)
Burgerlijke staat	14%	(N=1)	4%	(N=1)
Genderidentiteit	14%	(N=1)	0%	(N=0)
Genderexpressie	14%	(N=1)	0%	(N=0)
Politieke overtuiging	0%	(N=0)	4%	(N=1)
Syndicale overtuiging	0,0%	(N=0)	4%	(N=1)
Seksuele geaardheid	0%	(N=0)	4%	(N=1)
Geboorte	0,0%	(N=0)	0,0%	(N=0)
Andere	14%	(N=1)	4%	(N=1)
Onbekend	0%	(N=0)	12%	(N=3)

* (m.i.v. gelijkgestelde kenmerken zwangerschap, bevalling, moederschap, geslachtsverandering)

Tabel 28: Ontvangen meldingen naar geschonden mensenrecht

Geschonden mensenrecht	2023		2024	
Recht op een menswaardig leven	0%	(N=0)	0%	(N=0)
Verbod op discriminatie	0%	(N=0)	0%	(N=0)
Recht op gezinsleven en familieleven	0%	(N=0)	17%	(N=1)
Recht op inclusie voor personen met een handicap	0%	(N=0)	17%	(N=1)
Recht op vrijheid en veiligheid	0%	(N=0)	0%	(N=0)
Recht op een eerlijk proces	0%	(N=0)	17%	(N=1)
Kinderrechten	0%	(N=0)	0%	(N=0)
Recht op privacy	0%	(N=0)	0%	(N=0)
Recht op onderwijs	0%	(N=0)	17%	(N=1)
Recht op eigendom	0%	(N=0)	0%	(N=0)
Vrijheid van gedachte, geweten en godsdienst	50%	(N=1)	0%	(N=0)
Vrijheid van mening en meningsuiting	50%	(N=1)	0%	(N=0)
Recht op leven	0%	(N=0)	0%	(N=0)
Andere	0%	(N=0)	67%	(N=4)
Onbekend	50%	(N=1)	0%	(N=0)

In 2024 behandelde het instituut in totaal 29 discriminatieklachten en 6 meldingen. Dat aantal ligt hoger dan het aantal ontvangen klachten, omdat het instituut ook klachten en meldingen uit 2023 in het kalenderjaar 2024 verwerkte. Van de 35 afgehandelde dossiers uit het Brussels Hoofdstedelijk Gewest:

- sloten we 4 dossiers af zonder gevolg
- verwezen we voor 16 dossiers door of stuurden we het dossier door naar een andere instantie, waaronder 5 dossiers naar Unia en 2 naar het Kinderrechtencommissariaat
- verleenden we voor 9 dossiers advies
- startten we voor 6 dossiers een bemiddeling op.

Tabel 29: Ontvangen dossiers in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest naar ondernomen stappen

Fase	Discriminatieklachten				Meldingen over mensenrechtenschendingen			
	2023		2024		2023		2024	
Advies verlenen	0%	(N=0)	28%	(N=8)	50%	(N=1)	17%	(N=1)
Bemiddeling	0%	(N=0)	21%	(N=6)	0%	(N=0)	0%	(N=0)
Doorverwijzen/-sturen	100%	(N=4)	45%	(N=13)	50%	(N=1)	50%	(N=3)
Afsluiten zonder gevolg	0%	(N=0)	7%	(N=2)	0%	(N=0)	33%	(N=2)
Totaal	100%	(N=4)	100%	(N=29)	100%	(N=2)	100%	(N=6)

4. Vooruitblik

Met deze eerste editie van de *Mensenrechten in Vlaanderen* legt het Vlaams Mensenrechteninstituut de basis voor een jaarlijkse rapportering over de bescherming van mensenrechten in Vlaanderen. Voortbouwend op de inzichten van dit rapport onderzoekt het instituut hoe deze rapportering in de toekomst verder verfijnd en versterkt kan worden.

Aangezien een volledig en diepgaand overzicht van de bescherming van alle mensenrechten binnen het huidige financiële en personele kader niet realistisch is, kiest het instituut voor een evenwicht tussen een algemeen overzicht en diepgaande analyse, met een focus op de meest relevante en prioritaire thema's. Het doel is om jaarlijks een breed en algemeen beeld te schetsen van de stand van zaken binnen de bevoegdheden van de Vlaamse Gemeenschap en het Vlaams Gewest, zonder (thematische) diepgang uit het oog te verliezen.

In de volgende editie wordt een overzicht van de verdragsrechtelijke toezichtmechanismen gecombineerd met een bespreking van de voornaamste evoluties en aandachtspunten op het vlak van mensenrechten in Vlaanderen. Daarnaast zetten we in op thematische diepgang en structurele monitoring. De jaarlijkse rapportage *Mensenrechten in Vlaanderen* rust bijgevolg vanaf volgend jaar op vier complementaire pijlers:

1. **Toezicht.** Verdragsrechtelijk kader en relevante rechtspraak van (inter)nationale en Europese rechtscolleges, evenals de bevindingen van toezichthoudende comités in het kader van internationale mensenrechtenverdragen, worden systematisch opgevolgd en gerapporteerd.
2. **Ontwikkelingen en aandachtspunten.** Actuele maatschappelijke ontwikkelingen, beleidsinitiatieven en mensenrechtelijke uitdagingen worden geëvalueerd, met aandacht voor verbeterpunten en aanbevelingen.
3. **Thematische analyse.** Uitdieping van minstens één specifiek mensenrechtenthema via gedegen onderzoek en een brede bevraging van relevante stakeholders en actoren.
4. **Monitoring.** Trends en patronen op het vlak van discriminatie en mensenrechtenschendingen in Vlaanderen worden systematisch in kaart gebracht, waarbij in eerste instantie gebruik wordt gemaakt van gegevens uit het klachtenmechanisme van het instituut.

Elke pijler wordt als volgt ingevuld:

1. Toezicht

Het verdragsrechtelijk kader en toezicht vormt de eerste pijler. De verschillende verdragsrechtelijke toezichtmechanismen bieden inzicht in de interpretatie en toepassing van mensenrechten. Dit inzicht is essentieel om de evolutie van het mensenrechtelijke kader te begrijpen en om te identificeren waar

belangrijke aandachtspunten liggen. Daarom kiest het instituut ervoor om een diepgaande analyse te maken van zowel de rechtspraak van relevante rechtscolleges als de bevindingen van toezichthoudende comités die belast zijn met de opvolging van internationale mensenrechtenverdragen.

In de toekomst wil het instituut voortbouwen op de stappen die reeds zijn gezet in kader van het huidige rapport *Mensenrechten in Vlaanderen*. Voor het jaar 2025 zal deze rechtspraakanalyse verder worden uitgebreid naar andere rechtscolleges, waarbij we ernaar streven de belangrijkste ontwikkelingen weer te geven die relevant zijn binnen de bevoegdheden van het Vlaams Gewest of de Vlaamse Gemeenschap.

Vooreerst zal relevante rechtspraak van het Hof van Justitie van de Europese Unie opgevolgd worden. Het Hof van Justitie van de Europese Unie interpreteert en past de EU-verdragen toe, waaronder het Handvest van de Grondrechten van de Europese Unie, en speelt zo ook een cruciale rol in de bescherming van mensenrechten binnen de EU. De uitspraken van het Hof zijn bindend en hebben precedentwaarde bij gelijksoortige zaken. Ook geeft het Hof duiding over de wijze waarop deze rechten ingevuld dienen te worden. In het rapport *Mensenrechten in Vlaanderen* 2025 zal het Vlaams Mensenrechteninstituut relevante rechtspraak van het Hof opvolgen en analyseren, met bijzondere aandacht voor de impact op Vlaanderen.

De selectie van te bespreken uitspraken gebeurt op basis van hun relevantie voor Vlaanderen. Zo zullen we ons focussen op zaken waarin België partij is en die gevolgen hebben binnen de Vlaamse bevoegdheden. Daarnaast kunnen ook belangrijke internationale *landmark cases* besproken worden die implicaties hebben voor de mensenrechten, ook wanneer België hier niet rechtstreeks bij betrokken is.

Jaarlijks blijft het instituut inzetten op de opvolging van de verschillende toezichthoudende comités binnen de Verenigde Naties en de Raad van Europa. Dit sluit aan bij de eerdere inspanningen van het instituut, zoals het verslag over de aanbevelingen van het VN-Comité voor de Rechten van Personen met een Handicap. Toekomstige aanbevelingen zullen op een gelijkaardige manier worden geanalyseerd en gecontextualiseerd. De slotopmerkingen van deze comités bieden een goede indicatie van

de uitdagingen op vlak van de bescherming van mensenrechten in België en Vlaanderen. De aanbevelingen ter verbetering van de mensenrechtensituatie zijn richtinggevend. Het instituut zal jaarlijks de aanbevelingen verzamelen die relevant zijn voor Vlaanderen en een selectie maken van de meest prangende uitdagingen binnen Vlaamse bevoegdheden. Indien er in een rapporteringsjaar relevante aanbevelingen worden geformuleerd, zal het instituut deze analyseren en vertalen naar beleidsrelevante inzichten. Als nationaal mensenrechteninstituut heeft het instituut de taak om de Vlaamse overheid eraan te herinneren dat zij haar internationale verplichtingen moet nakomen. Het instituut heeft de verantwoordelijkheid om beleidsmakers en andere betrokken actoren attent te maken op de aanbevelingen die internationale toezichthoudende comités hebben geformuleerd over de mensenrechten in Vlaanderen. Deze aanbevelingen kunnen een inspiratiebron vormen voor zowel beleidsmakers, het parlement als de bredere samenleving.

Daarnaast zal het instituut individuele of collectieve klachten opvolgen die door deze comités worden behandeld en waarvan de uitspraken relevant zijn voor Vlaamse bevoegdheden. Zo werd er in maart 2025 reeds een uitspraak van het Europees Comité voor Sociale Rechten gepubliceerd over het Vlaams woonbeleid (*No. 203/2021 European Federation of National Organizations Working with the Homeless (FEANTSA) v. Belgium*).

Tot slot vraagt het Gelijkekansendecreet sinds 1 juni 2024 dat elk vonnis of arrest op grond van dit decreet binnen acht dagen te rekenen vanaf de uitspraak ter kennis wordt gebracht aan het Vlaams Mensenrechteninstituut.⁴² Tot op heden heeft het instituut nog geen vonnissen of arresten ontvangen, maar deze zullen in de toekomst een belangrijke bron vormen voor de bescherming tegen discriminatie en de interpretatie van het Gelijkekansendecreet in concrete situaties. Zodra deze vonnissen met ons gedeeld worden, zullen ze worden opgenomen in de rechtspraakanalyse van het Vlaams Mensenrechteninstituut.

⁴² Artikel 29 en artikel 35ter Decreet houdende een kader voor het Vlaamse gelijkekansen- en gelijkebehandelingsbeleid.

2. Ontwikkelingen en aandachtspunten

Vanaf de volgende editie van het rapport *Mensenrechten in Vlaanderen* zal het instituut een overzicht geven van belangrijke ontwikkelingen en mensenrechtelijke uitdagingen die dat jaar bijzondere aandacht kregen. Deze analyse volgt een thematische benadering en legt de nadruk – maar beperkt zich daar niet toe – op strategische prioriteiten zoals het recht op wonen, menselijke waardigheid en autonomie, inclusie en digitalisering. Daarnaast kunnen ook andere thema's, actuele ontwikkelingen en uitdagingen worden opgenomen, afhankelijk van hun relevantie en maatschappelijke impact. De geselecteerde thema's hoeven bijgevolg niet elk jaar dezelfde te zijn. Er kan zelfs uitdrukkelijk voor worden gekozen om elk jaar andere thema's of domeinen te belichten, zodat over een langere periode een breed scala aan mensenrechtenthema's in kaart wordt gebracht. De selectie van thema's gebeurt op basis van verschillende

criteria, waaronder actualiteitswaarde, de signalen die het instituut ontvangt en de impact op Vlaamse bevoegdheden.

Deze analyses worden gebaseerd op diverse bronnen, zoals uitspraken van verschillende rechtscolleges, wetgevende initiatieven en beleidsmaatregelen, rapportages van niet-gouvernementele organisaties, wetenschappelijke literatuur en berichtgeving in de media. Op basis van deze inzichten en bespreking van de ontwikkelingen kan het instituut reflecties formuleren over knelpunten en aandachtspunten voor de verdere bescherming van mensenrechten binnen de geselecteerde thematische domeinen. Met deze thematische analyses wil het instituut niet alleen bijdragen aan een versterking van beleid en wetgeving, maar ook het bredere maatschappelijke bewustzijn rond mensenrechten in Vlaanderen vergroten.

3. Thematische analyse

Het instituut heeft als doel om elk jaar minstens één specifiek mensenrechtenthema uit te diepen op basis van gedegen onderzoek en een brede consultatie van relevante betrokkenen en stakeholders. Deze thematische en gerichte aanpak is geïnspireerd op de werkwijze van het Nederlands College voor de Rechten van de Mens, dat aanvankelijk jaarlijks een brede, overkoepelende rapportage publiceerde over heel uiteenlopende thema's. Al snel werd echter duidelijk dat een bredere benadering niet genoeg diepgang bood om daadwerkelijke beleidsveranderingen te realiseren. Het College besloot daarom jaarlijks één specifiek thema te behandelen om de analyse en aanbevelingen te verdiepen. Het Vlaams Mensenrechteninstituut hanteert een vergelijkbare aanpak door zich als doel te stellen jaarlijks, naast een algemeen overzicht van de belangrijkste tendensen en ontwikkelingen, te concentreren op één thema. Dit heeft als doel de impact en beleidsrelevantie van de rapportages te

vergroten, de kennis binnen het instituut te verdiepen en een strategische bijdrage te leveren aan maatschappelijke en politieke discussies over de stand van zaken van mensenrechten in Vlaanderen.

De keuze voor een specifiek thema wordt bepaald op basis van de actualiteit, de noden en de strategische thema's van het Vlaams Mensenrechteninstituut. De strategische thema's van het instituut voor 2025-2029 zijn: het recht op huisvesting en wonen, menselijke waardigheid en autonomie, inclusie en digitalisering. Elk jaar biedt de rapportage de kans om één actueel mensenrechtenthema diepgaand te analyseren en op de beleidsagenda te plaatsen, door een combinatie van eigen onderzoek en diepgaande gesprekken met betrokkenen, stakeholders en experts. Op lange termijn streeft het instituut ernaar om verschillende relevante mensenrechtenthema's en doelgroepen aan bod te laten komen, waardoor zowel structurele als urgente

kwesties de nodige aandacht krijgen. Deze aanpak maakt deel uit van een bredere langetermijnstrategie waarin elk jaar een nieuw thema wordt onderzocht, met als doel een systematische en diepgaande verkenning van de mensenrechtensituatie in Vlaanderen te realiseren.

Deze thematische analyse heeft volgende opbouw. Ten eerste wordt het specifieke thema geïntroduceerd en geplaatst binnen een bredere mensenrechtelijke context. De verplichtingen van staten en andere actoren op basis van bestaande mensenrechteninstrumenten worden hierbij belicht. Vervolgens wordt de aard en omvang van de problematiek in detail beschreven, op basis van eigen onderzoek, waarbij zowel kwantitatieve als kwalitatieve gegevens de ernst en reikwijdte van het probleem illustreren. Dit onderzoek identificeert de belangrijkste problematieken en brengt de actuele situatie in kaart. De resultaten worden afgetoetst bij stakeholders en experts. Ten slotte wordt nagegaan welke maatregelen al zijn genomen om de mensenrechten van de getroffen groepen te waarborgen, en wordt een reeks aanbevelingen geformuleerd om mensenrechtenschendingen binnen het gekozen thema te voorkomen en de mogelijke gevolgen ervan voor de betrokken partijen te beperken.

Voor het rapport *Mensenrechten in Vlaanderen 2025* zal het thema 'rechten van ouderen' centraal staan, met speciale aandacht voor de beeldvorming over ouder worden en de situatie van ouderen in Vlaanderen. Dit thema sluit aan bij de strategische focus van het instituut die gericht is op inclusie, menselijke waardigheid en autonomie. Het onderzoek heeft als doel de huidige stand van zaken van de mensenrechten van ouderen in Vlaanderen in kaart te brengen, met een focus op leeftijdsdiscriminatie. Hierbij worden onder andere stereotypen en vooroordelen onderzocht, in de mate dat die tot mensenrechtenschendingen kunnen leiden, evenals hun impact op het welzijn

van ouderen. Daarnaast worden bredere vraagstukken aangesneden, zoals de participatie van ouderen in de samenleving en hun recht op een menswaardig leven.

Om de omvang van leeftijdsdiscriminatie en de beeldvorming over ouderen te verkennen, is een surveyonderzoek bij de Vlaamse bevolking opgestart. Deze enquête zal inzicht bieden in de ervaringen van ouderen met leeftijdsdiscriminatie en de beeldvorming over ouderen in de samenleving, met bijzondere aandacht voor heersende stereotypen en negatieve vooroordelen. Het surveyonderzoek zal verder worden aangevuld met een kwalitatieve follow-up, zoals focusgroepen, waarin dieper wordt ingegaan op de ervaringen van ouderen en de bredere maatschappelijke percepties. De resultaten worden vervolgens geplaatst binnen een mensenrechtelijke context, waarbij wordt onderzocht welke maatregelen al zijn genomen om de (mensen)rechten van ouderen te beschermen, inclusief het recht om niet gediscrimineerd te worden. Ook wordt gekeken naar welke verdere stappen noodzakelijk zijn, zowel op het gebied van anti-discriminatiemaatregelen als initiatieven die ouderen in staat stellen om actief en autonoom te participeren aan de samenleving. Het onderzoek zal resulteren in aanbevelingen en praktische voorstellen die gericht zijn op het versterken van de bescherming van de mensenrechten van ouderen.

Door het thema van de rechten van ouderen en de beeldvorming over ouderen zo te onderzoeken, kan het Vlaams Mensenrechteninstituut in samenwerking met andere belangrijke stakeholders of instellingen een waardevolle bijdrage leveren aan de maatschappelijke discussie over de rechten en inclusie van ouderen. Het onderzoek biedt niet alleen een gedetailleerd inzicht in de huidige situatie, maar identificeert ook de belangrijkste knelpunten en doet concrete voorstellen voor beleidsmakers en andere betrokkenen.

4. Monitoring en analyse

De monitoring van mensenrechten vormt een essentiële pijler in de jaarlijkse rapportering over de mensenrechtensituatie in Vlaanderen. Het doel is om trends en patronen in discriminatie en andere mensenrechtenschendingen systematisch in kaart te brengen. Het Vlaams Mensenrechteninstituut verzamelt en analyseert hiervoor gegevens, voornamelijk via zijn klachtenmechanisme. De ontvangen klachten bestrijken een breed scala aan mensenrecht kwesties, met een specifieke focus op non-discriminatie, en bieden inzicht in discriminatiegronden (zoals geslacht, leeftijd en afkomst) en maatschappelijke domeinen (zoals arbeid, wonen en onderwijs).

Hoewel de klachten en meldingen die het instituut ontvangt, evenals de oordelen van de Geschillenkamer, geen volledig beeld geven van de feitelijke mensenrechtensituatie in Vlaanderen, weerspiegelen ze wel welke maatschappelijke kwesties die vanuit het perspectief van non-discriminatie en mensenrechten door burgers als ernstig en problematisch worden ervaren. Deze gegevens geven slechts een deel van de werkelijkheid weer, maar reflecteren wel waardevolle inzichten die helpen bij het identificeren van structurele knelpunten en probleemvelden binnen de samenleving.

De huidige monitor (zie boven) bestaat hoofdzakelijk uit een cijferverslag en een verkennende analyse van de ontvangen klachten en meldingen. De nadruk ligt op geaggregeerde gegevens, zoals het aantal klachten, de aard ervan, de betrokken beleidsdomeinen en de gronden en vormen van discriminatie. Dit cijfermatige overzicht helpt bij het detecteren van maatschappelijke trends en bij het signaleren van discriminaties die specifieke aandacht vereisen.

Om dieper inzicht te krijgen in de inhoudelijke kenmerken van de ontvangen klachten en meldingen zal de rapportering in de komende editie van *Mensenrechten in Vlaanderen* verder worden uitgebreid en verfijnd. Naast het

cijferverslag, dat de geaggregeerde gegevens uit het klachtenmechanisme opneemt, zal er meer aandacht zijn voor een verdiepende en kwalitatieve benadering die gebruik maakt van een thematische en casusgerichte analyse. Hierbij worden specifieke discriminatieklachten en oordelen grondiger onderzocht om beter te begrijpen waar, hoe en met welke vormen van discriminatie en mensenrechtenschendingen burgers in hun dagelijks leven worden geconfronteerd. Deze analyse richt zich op concrete ervaringen binnen domeinen zoals wonen, arbeid, onderwijs en toegankelijkheid. Deze kwalitatieve aanpak tracht onderliggende patronen en structurele problemen binnen specifieke beleidsdomeinen of bij bepaalde doelgroepen bloot te leggen. Daarnaast kunnen bepaalde klachten en oordelen fungeren als knipperlichten: signalen die wijzen op bredere structurele problemen of opkomende maatschappelijke tendensen die nader onderzoek of beleidsmatige aandacht vereisen. Door deze individuele cases in een bredere context te plaatsen en de uitkomst van deze analyse in de monitor op te nemen, kan het Vlaams Mensenrechteninstituut urgente en opkomende problemen detecteren die in louter cijfermatige analyses mogelijk onderbelicht blijven.

Deze kwalitatieve aanpak stelt het instituut in staat om niet alleen de vinger aan de pols te houden, maar ook om preciezer in kaart te brengen welke vormen van discriminatie en mensenrechtenschendingen zich voordoen binnen specifieke beleidsdomeinen. Dit levert diepgaandere inzichten op die vaak niet zichtbaar zijn in louter kwantitatieve analyses. Door concrete ervaringen van burgers centraal te stellen, kunnen gerichtere beleidsaanbevelingen worden geformuleerd. Het uiteindelijke doel van deze bredere monitoring is een gedetailleerder en genuanceerder beeld te verkrijgen van de alledaagse realiteit van mensenrechten in Vlaanderen. De combinatie van kwantitatieve en kwalitatieve analyses biedt een robuustere basis met het oog op de stand van zaken op het vlak van de bescherming van mensenrechten in Vlaanderen.

Vlaams
Mensenrechten
Instituut

Colofon

Verantwoordelijke uitgever

David Stevens

Directeur van het Vlaams Mensenrechteninstituut

Vormgeving

Michel Wouters

Corporate Cannibal

Het jaarverslag is digitaal te raadplegen via
vlaamsmensenrechteninstituut.be/publicaties.

Een gedrukte versie kan op vraag.

Vlaams Mensenrechteninstituut

Hoofdzetel: Belpairegebouw, Simon Bolivarlaan 17, 1000 Brussel

Postadres: Consciencegebouw, Koning Albert II-laan 15, bus 576, 1210 Brussel

contact@vmri.be

www.vlaamsmensenrechteninstituut.be